

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Ústav sociální práce

**Touha po lásce- následky domácího násilí pro
vlastní život oběti**

Bakalářská práce

Autor: Vávrová Barbora

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Vedoucí práce: plk. PhDr. Zdeněk Hrstka, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Univerzita Hradec Králové
Ústav sociální práce

Zadání bakalářské práce

Autor: Barbora Vávrová

Studium: U167

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Název bakalářské práce: **Touha po lásce- následky domácího násilí pro vlastní život oběti**

Název bakalářské práce AJ: Desire for love- consequences of domestic violence victims for his own life

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce bude obsahovat část teoretickou a praktickou. V teoretické části budou definovány pojmy domácího násilí, charakteristické povahové vlastnosti oběti a agresora, popis syndromu CAN, dítě v roli svědka či oběti domácího násilí, systém péče o ohrožené děti, zdroje podpory a pomoci, pomáhající organizace, sociální práce s touto cílovou skupinou. Praktická část se bude zaměřovat na konkrétní kazuistiku, k níž bude náležet kvalitativní výzkum za pomoci metody rozhovoru a dotazníku. Cílem této práce bude podrobněji nastínit dopad pro kvalitu života obětí domácího násilí a možnost zhodnocení, zda sociální práce v této oblasti je dostačující, či případné návrhy na vznik nových služeb.

KOTKOVÁ, Martina. Domácí násilí v kontextu rodiny a práce. Vyd. 1. Brno: Spondea, 2014, 127 s. ISBN 978-80-260-7191-4. PÖTHE, Petr. Dítě v ohrožení. 2., rozš. vyd. Praha: G plus G, 1999, 186 s. Zde a nyní. ISBN 80-86103-21-8. BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 151 s. ISBN 978-80-7367-392-5. MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

Garantující pracoviště: Ústav sociální práce,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Hrstka, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 27.4.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem veškeré
prameny a literaturu.

V Holicích dne

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce plk. PhDr. Zdeňkovi Hrstkovi, Ph.D., za jeho cenné rady, pozitivní motivaci a vstřícný přístup.

Abstrakt

VÁVROVÁ, Barbora. *Touha po lásce- následky domácího násilí pro vlastní život oběti*. Hradec Králové, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta-Ústav sociální práce. Vedoucí práce: plk. PhDr. Zdeněk Hrstka, Ph.D.

Bakalářská práce bude obsahovat část teoretickou a praktickou. V teoretické části budou definovány pojmy domácího násilí, charakteristické povahové vlastnosti oběti a agresora, popis syndromu CAN, dítě v roli svědka či oběti domácího násilí, systém péče o ohrožené děti, zdroje podpory a pomoci, pomáhající organizace, sociální práce s touto cílovou skupinou. Praktická část bude provedena pomocí kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníku, který bude nastiňovat výčet možných následků pro život obětí. Další zvolenou metodou výzkumu budou dvě kazuistiky osob, které se setkaly s domácím násilím a se kterými za pomoci rozhovoru vytvořím souvislé vyprávění jejich příběhů. Cílem této práce bude podrobněji nastínit dopad pro kvalitu života obětí domácího násilí v různých aspektech života a zdůraznit závažnost výskytu domácího násilí v rodině, ve které jedinec vyrůstal, či v rodině jeho vlastní, jím založené.

Klíčová slova: domácí násilí, oběť, agresor, následky.

Abstract

VÁVROVÁ, Barbora. *Desire for Love - Consequences of domestic violence for the victim's own life*. Hradec Králové, 2018. Bachelor Degree Thesis. University of Hradec Králové, Faculty of Philosophy - Institute of Social Work. Leader of the Bachelor Degree Thesis: plk. PhDr. Zdeněk Hrstka, Ph.D.

The Bachelor Thesis will contain a theoretical and practical part. The theoretical part will define the concepts of domestic violence, the characteristic features of the victim and the aggressor, the description of CAN syndrome, the role of witness or victim of domestic violence, the system of care for vulnerable children, sources of support and assistance, helping organization, social work with this target group. The practical part will be done through quantitative research through a questionnaire that outlines the possible consequences for the life of the victims. Another chosen method of research will be two case reports of people who have encountered domestic violence and who, with the help of an interview, will create a continuous narrative of their stories. The aim of this work is to outline the impact on quality of life of victims of domestic violence in various aspects of life and to emphasize the seriousness of domestic violence in the family in which the individual grew up or in the family of his or her own.

Keywords: domestic violence, victim, aggressor, consequences.

Obsah

Úvod	9
1 Domácí násilí	12
1.1 Pojem domácí násilí	12
1.2 Domácí násilí v zákoně	13
1.3 Typické znaky domácího násilí	14
1.4 Formy domácího násilí	15
1.5 Charakteristika oběti a agresora	17
1.5.1 Oběť	18
1.5.2 Agresor	19
1.6 Mýty o domácím násilí	21
1.6.1 Mýtus č. 1- Všechno má svůj důvod, <i>aneb asi ho vyprovokovala</i>	21
1.6.2 Mýtus č. 2- Muži si přece nesmějí nechat všechno líbit	21
1.6.3 Mýtus č. 3- V manželství to prostě někdy skřípe	22
1.6.4 Mýtus č. 4- Vždyť si toho muže přece vybrala sama	22
1.6.5 Mýtus č. 5- Tak proč se s ním nerozejde, když je to tak strašné?	22
1.7 Dítě jako svědek domácího násilí	22
1.7.1 Psychické a fyzické týrání	23
1.7.2 Rizikové faktory ze strany dítěte	29
2 Následky domácího násilí pro život oběti	31
2.1 Následky domácího násilí pro děti	31
2.1.1 Následky zanedbávání	31
2.2 Následky domácího násilí pro dospělé	34
3 Attachment	36
3.1 Pojem Attachment v kontextu následků pro děti i pro dospělé	36
3.2 Typy připoutání se dítěte k matce	36
3.3 Vnímání Attachmentu po psychické stránce	38
4 Shrnutí teoretické části	41
Praktická část	43
1 Cíl výzkumu	43
1.1 Výzkumná metoda	43
1.2 Formulace výzkumných cílů	44
1.2.1 Hlavní výzkumná otázka zní:	44

1.2.2	Dílčí výzkumné otázky:.....	44
1.3	Tabulka transformačních kroků.....	45
1.4	Výzkumný soubor	46
1.5	Průběh výzkumu	46
1.6	Etická rizika a rizika zvolené výzkumné metody	47
1.7	Očekávané výsledky	47
2	Interpretace zjištěných výsledků.....	48
2.1	Kazuistika dotazovaných respondentů	61
2.2	Shrnutí výzkumné části	66
	Závěr	68
	Seznam použité literatury	70
	Seznam grafů	72
	Seznam tabulek.....	72
	Seznam příloh	73

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá tématem domácího násilí v kontextu sociální práce, konkrétně následky, které tento jev na osobnost člověka má. Práce bude podrobněji pojednávat o následcích psychických, fyzických a sociálních. Domácí násilí je v poslední době velmi aktuálním tématem, čím dál častěji medializovaným a také již zákonně postihnutelným.

Problematikou domácího násilí se zabývalo mnoho lidí a byla mu věnována řada výzkumných prací, já však toto téma zvolila především z pohledu oběti a dopadu na její psychický či fyzický stav. Ráda bych se zabývala přímo rozbohem jednotlivých aspektů, které si člověk může nést do života a popisem problémů v situacích, které jsou reakcí právě na negativní prožitek z dětství či dospělosti a ovlivnily tak komplexně osobnost jedince.

V životě se setkáme se spoustou lidí, kteří nás nějakým způsobem ovlivní. Můžeme se rozhodnout, zda nám dotyčný bude inspirací či varováním, zda svou cestu životem propojíme s tou jeho, či změním směr tak, abychom se s ním již nepotkali. Je však skupina lidí, kterým se vyhnout nemůžeme, alespoň do určité doby, než se osamostatníme, třebaže nesouhlasíme s jejich chováním a nechápeme, proč dělají věci, které nám ubližují. Ta skupina, našemu nitru velmi blízká a pevně zakotvena v srdci, nese jméno rodina. Rodinu si, pro někoho z nás bohužel, nevybíráme a nelze od ní odříznout svou cestu bez emocí. Do určitého věku jsme také na rodině závislí, protože nejsme výdělečně činní, nemáme jiné útočiště a své vlastní zázemí. Rodina je první, primární skupinou v našem životě, do které přicházíme jako nepopsaný list papíru. Získáváme od ní klady i zápory pro formování naší osobnosti, učí nás návykům, dovednostem, sociálnímu citění, předává nám mnoho teoretických informací i praktických zkušeností. Rodina zastává mnoho funkcí, vzájemně se prolínajících pro to, aby mohla rodina fungovat jako společenství lidí s pevnými citovými vazbami. Podle mého názoru se dítěte a dospívajícího člena rodiny dotýká nejvíce absence či nedostatečná funkce expresivně-emoční. Dokážu si představit dítě šťastné ze sociálně slabší rodiny, a to kolikrát více, než dítě z materiálního hlediska zabezpečené, ale nemilované, nepodporované, toužící po pocitu lásky a uznání. Z tohoto důvodu chci prolnout problematiku domácího násilí v návaznosti na nesprávné fungování této funkce a jejího často podceňovaného významu.

O výběru tématu pro tuto práci jsem nepřemýšlela dlouho, protože jsem chtěla zvolit téma, se kterým budu mít svou osobní zkušenost a budu tak moci do práce vložit i část sebe sama. Také jsem cítila potřebu zdůraznit povědomí o této problematice, která je společností často vnímána pro svou citlivost jako téma, které by mělo být pouze soukromou záležitostí, nikoliv veřejně probíraným faktem.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části budou vymezeny základní pojmy domácího násilí z odvětví psychologie a sociální práce, které se týkají vymezení pojmu domácího násilí, forem domácího násilí a další kapitola bude věnována vysvětlení pojmu oběť a agresor. Podrobněji zde bude rozepsán syndrom CAN, tedy syndrom týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte, dále rozdělení podkapitol témat: dítě jako svědek domácího násilí a dítě jako oběť domácího násilí. Budou nastíněny možnosti sociální práce v roli pomoci a kontroly a bude uvedeno zakotvení domácího násilí v trestním zákoníku. Po vymezení základních pojmů a rozdělení v této problematice bude přistoupeno k rozsáhlému a stěžejnímu tématu této práce, a to k následkům domácího násilí pro vlastní život oběti. Tato kapitola je rozdělena na následky psychické, fyzické a sociální. U každé skupiny bude uveden praktický příklad, tzn. situace vhodná pro představu, čím člověk v daném okamžiku prochází a jaké pocity ho doprovází.

Praktická část obsahuje dvě kazuistiky získané od osob, které se setkaly s domácím násilím z více jeho možných forem. Z těchto kazuistik bude vycházeno pro výzkumnou část za pomoci rozhovoru s danými osobami a z jejich vyprávění budou utvořeny ucelené příběhy. Dále bude do praktické části zařazen kvantitativní výzkum respondentů, který bude proveden pomocí dotazníku s otevřenými a uzavřenými otázkami. Kvantitativní výzkum nastíní náhled na problematiku následků díky otevřeným odpovědím specifického okruhu osob, tedy respondentů, kteří se setkali s domácím násilím, ať už v roli svědka či přímo oběti. Zvolená metoda výzkumu přinese, dle mého, zajímavé zjištění o detailnějších projevech následků domácího násilí v různých aspektech.

Cílem této práce je poukázat na hrozivý dopad domácího násilí na zdraví jedince z pohledu fyzické i psychické stránky, upozornit na důležitost řešení v případě objevení se tohoto patologického jevu v rodině a teoreticky i prakticky doložit, jak velmi jsou děti vnímavé k situacím, které se dějí v rodině, kde vyrůstají. Dle mého názoru je vnímání dětí k jejich rodinnému zázemí často opomíjeno a není brán zřetel na to, jak se děti vyrůstající v disharmonických vztazích cítí a jak je ovlivňováno jejich prospívání nejen po fyzické

stránce, ale i psychické vyrovnanosti a pozdější schopnosti odolávání a zvládnání stresu. Zároveň bych chtěla touto prací apelovat na důležitost v oblasti psychické podpory oběti a doufám, že tato práce může být přínosem nejen sociálním pracovníkům, ale i laické veřejnosti, zejména lidem, kteří si domácí násilí prožili a možná o této bolestivé zkušenosti mlčí a zjistí, nakolik je tento problém rozšířen do společnosti a kolik lidí si prožívá stejné či velmi podobné problémy, které je doprovází po tomto hrůzném zážitku v mnoha ohledech jejich života.

1 Domácí násilí

Rodina je pro člověka sice zázemím a útočištěm, ale je to také aréna, v níž bojující gladiátoři možná utrpí mnohem bolestivější a nezhojitelnější rány, než jsou ty, které jim ušetří okolní svět“.
(Murphy R., 1998)

Násilí, jako samostatný pojem, v nás vzbuzuje povětšinou odpor, nesouhlas s tímto jevem, něco odsouzeníhodného, za co náleží trest tomu, kdo ho použil. Ve spojení se slovem „domácí“ se stává ještě děsivějším, méně pochopitelným a neomluvitelným.

Domácí násilí, jak už z názvu vypovídá, se odehrává za zavřenými dveřmi, na místě, kde by člověk hledal své útočiště a bezpečí. O to bolestivější je zjištění, že je člověku ubližováno tam, kde by očekával lásku a akceptování své osoby. Většinou utrpení, které oběť prožívá, zůstává skryto před společností, navenek rodina působí jako funkční, dokonce spokojená a šťastná. V soukromí je však útočeno na oběť po mnoha stránkách, a oběti zůstávají rány, některé se zhojí, jiné, především ty na duši z všemožných křivd, pocitů strachu, bezmoci, zoufalství a zraňujících slov od blízkých osob, již zůstanou. Dříve často skrývané a tabuizované téma domácího násilí lidé vnímali jako problém, který se v „dobrých rodinách“ neděje. V dnešní době si však populace konečně připouští, že tato problematika se stále více rozšiřuje a není pravidlem, že se objeví vždy jen v nefunkční rodině. Také dříve existovala domněnka, že se násilí odehrává více v rodinách sociálně slabších, opak je však pravdou, domácí násilí se vyskytuje více u velmi dobře finančně zajištěných rodin.

Pod pojmem domácího násilí si každý z nás představí něco jiného. Jistě se ale dá tento pojem spojit se slovy bolest, strach, zoufalství, trýzeň, nepohodlí, zklamání, a spoustou dalších negativních emocí. Domácí násilí má významný dopad na lidskou psychiku a na komplexní osobnost člověka. Abychom se mohli podrobně věnovat tomuto tématu, musíme si nejprve definovat základní pojmy.

1.1 Pojem domácí násilí

Domácí násilí je v literatuře popsáno mnoha způsoby, některé charakteristiky se však shodují ve všech zdrojích a hlavní význam je vždy stejný. V následujícím textu budou uvedeny různá vysvětlení tohoto pojmu.

Za domácí násilí je tedy možné považovat fyzické, psychické, sexuální či ekonomické násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami žijícími společně v jedné domácnosti. Dochází k němu opakovaně a dlouhodobě, zpravidla v soukromí, mimo kontrolu společnosti. Domácí násilí není možné zaměňovat za partnerskou hádku či manželskou rozepři. Při hádce proti sobě stojí dvě rovnocenné osoby, které jsou v podobném postavení. V případech domácího násilí jsou role nevyvážené a neměnné.

(Kotková, M. a kolektiv autorů, 2014)

Z pohledu sociální práce je pojem domácí násilí definován jako násilné chování mezi dospělými členy existující (popř. bývalé) domácnosti nebo mezi osobami, které mají společné děti. Je motivováno buď vynucováním něčeho jinak nedosažitelného, nebo může být odplatou, a to i na někom jiném, než byl ten, kdo způsobil křivdu.

(Matoušek, O. 2008)

1.2 Domácí násilí v zákoně

Od 1. 1. 2007 je v České Republice účinný zákon upravující problematiku domácího násilí, a to zákon č. 135/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Přijetím tohoto zákona se ČR zařadila mezi státy Evropské Unie, které mají ve svém právním řádu komplexně upravenou ochranu ohrožených osob před domácím násilím.

Zákon zavedl tyto zásadní podmínky:

- Institut vykázání (zákon č. 273/2008 Sb., o policii České Republiky). Policie může násilnou osobu vykázat ze společného obydlí a zamezit jí vstup po dobu 10 dní.
- Předběžné opatření dle paragrafu 76b občanského soudního řádu. Na návrh ohrožené osoby může soud rozhodnout o vydání předběžného opatření, tj. o povinnosti násilné osoby dočasně opustit byt nebo dům společně obývaný s osobou ohroženou nebo do něj nevstupovat. Soud může také uložit, aby se násilná osoba zdržela setkávání a jakéhokoliv navazování kontaktů s osobou ohroženou.
- Intervenční centra ve spolupráci s Policií ČR a dalšími organizacemi, které zajišťují sociálně právní a psychologickou pomoc. O těchto centrech je ještě podrobněji zmíním v uvedených nápomocných organizacích.

(Trestní zákoník, 2017)

1.3 Typické znaky domácího násilí

Domácí násilí spojují určité znaky, které nám pomáhají tento jev rozpoznat.

- a) Opakování a dlouhodobost násilí
- b) Eskalace
- c) Jasně a neměnné rozdělení rolí
- d) Neveřejnost

(Ševčík D., Špatenková N. a kolektiv autorů, 2011)

Opakování a dlouhodobost násilí

Tento pojem si můžeme vysvětlit jako střídání dvou stále se opakujících období mezi partnery. Střídá se období násilí a období relativního klidu, takzvaných pomyslných líbánek a zahrnování láskou, znamená to, že agresor je klidný, chová se k oběti hezky, projevuje jí city, náklonnost, může ji zahrnovat i dary a omluvami. Protože ve vztahu bývají přítomny emoce jako láska a naděje, že se vše zase srovná a bude oběť šťastná, bývá období klidu časem k zapomenutí všech útoků, kterých se agresor dopustil. Pokud získá agresor pocit, že je mu odpuštěno a nehrozí nebezpečí v podobě odchodu partnera/partnerky, či zmínění se někomu z veřejnosti o tom, co se v domácnosti děje, obvykle se vrací ke svému zažitému hrubému a nevhodnému chování. Po jednom nepochopitelném chování či projevu agrese či hrubějšího jednání jednoho z partnerů nelze ihned hovořit o domácím násilí, proto je důležité vědět, že tento pojem charakterizuje právě jeho opakování a nikoliv jednorázový projev.

Eskalace

V kontextu domácího násilí eskalace znamená útoky agresora ve stupňujících se projevech chování. Zpočátku v rodinách s tímto jevem probíhají častější hádky doprovázeny psychickým vypětím partnerů, křikem, vulgarismy směřovanými na oběť a její ponižování, zneuctívání a další psychické útoky na osobnost oběti. Agresor posunuje s každým konfliktem své hranice a zjišťuje, co si může dovolit. V průběhu stupňování hádek se objevují první fyzické projevy, může to být hrubé uchopení za končetinu, udeření do tváře, silné zatřesení s obětí, a jiné, mírnější, avšak bolestivé a děsivé dotyky. Později agresora do

nepříčetnosti dostávají mnohem banálnější důvody, leckdy i oběť neprovede nic, jen agresor potřebuje ze sebe nějakým způsobem ventilovat, co ho rozhořčilo.

Jasně a neměnné rozdělení rolí

Jedná se o rozdělení rolí v partnerském vztahu či v rodině, kdy je jasně vymezena role dominující osobnosti, v tomto případě agresora, a osobnosti oběti, která podléhá jakýmkoliv požadavkům na své jednání a fungování v rodině pod dohledem a příkazy agresora. Setkáváme se tu s projevem moci, nadvlády a potřeby zdůraznit a vyzdvihnout svou osobnost na úkor ponížení a znehodnocení druhé osoby. Ze strany oběti hovoříme o pocitech nicotnosti, nechávání vedení své osoby agresorem, ztrátě sebeúcty a uzavření se do sebe s prožitkem silného strachu.

Neveřejnost

Dalším znakem charakterizujícím domácí násilí je prostředí, ve kterém se odehrává. Většina těchto jevů probíhá v soukromí rodiny, tak, aby se veřejnost nedozvěděla, co se za zavřenými dveřmi děje. Ve většině případů rodina na veřejnosti působí naopak velmi slušně, spokojeně, agresor vystupuje jako inteligentní a vzdělaný, čímž své okolí klame z vnějšího pohledu. Bývá dbáno na to, aby okolí nepojalo žádné podezření, že by v rodině mohlo být něco v nepořádku.

1.4 Formy domácího násilí

Je známo, že většina společnosti si pod pojmem domácího násilí představí především fyzické útoky. Domácí násilí není však jen ublížení na těle oběti, ale může mít mnoho podob v různých formách. Rozlišujeme tedy různé formy násilí.

(Ševčík D, Špatenková N. a kol., 2011)

- a) Fyzické násilí
- b) Psychické násilí
- c) Sexuální násilí
- d) Ekonomické
- e) Sociální

f) Stalking

Fyzické násilí

Cílem tohoto násilí je oběti způsobit fyzickou bolest, utrpení, často i následky zůstávající na těle po celý zbytek života. Agresor oběť bije za použití vlastních sil, či pomocí předmětů. Může se jednat i o škrcení, dušení, řezání, pálení cigaretou, polévání horkou vodou, trhání vlasů, strhávání nehtů, kopání, a další hrozivé činy, které mohou mít za následek vážné poškození zdraví oběti.

Psychické násilí

Tato forma násilí zanechává na osobnosti člověka povětšinou mnohem větší újmu, než násilí fyzické. Zde agresor útočí na nitro oběti, zraňuje její sebedůvěru, sebeúctu, používá slova, která oběť zasáhnou na nejcitlivějších místech. Nejčastěji se psychické násilí projevuje vulgarismy, ponižováním, vyhrožováním, nebo naopak ignorací oběti, přehlížením jejich pocitů, pohráváním si s jejími emocemi- například chvíli se agresor chová jako milující, zahrnuje oběť laskavostmi, radostmi, dárky, lichotkami, a během okamžiku se mění v surového a bezcitného jedince. Psychické týrání může probíhat i prostřednictvím ničení oblíbených předmětů oběti, ke kterým chová citovou vazbu- rozstříhání fotek, poškození materiálních věcí, apod. V případě vyhrožování agresor většinou útočí na nejbližší rodinu oběti, vyhrožuje, že někomu z nich ublíží, a velmi silně apeluje na strach oběti o své blízké.

Sexuální násilí

U této formy násilí lze hovořit jako o určitém způsobu získání nadvlády, pokoření, zneuctění oběti. Oběť se po tomto útoku velmi často cítí vinna za to, co se stalo, připadá si zneuctěná, zneužitá. Objevuje se nenávisť k vlastnímu tělu, odpor ke svému já. Pod pojmem sexuální násilí si můžeme představit nedobrovolný fyzický kontakt s agresorem, či dalšími osobami, agresor oběť nutí k různým sexuálním praktikám, či ji bez jejího souhlasu fotí nebo nahrává při aktu apod.

Ekonomické násilí

Zabraňuje oběti podle svého uvážení manipulovat s finančními prostředky a ekonomicky se podílet na svém životě. Agresor oběti odevzdává pouze určitý obnos, se kterým musí být schopna na určitou dobu vyjít, nebo ji výrazně omezuje ve výdajích. Zabavovány bývají i finance, které si oběť sama vydělá svou prací. Tato forma násilí oběť výrazně omezuje v sociálním kontaktu s prostředím a úzce souvisí s další formou násilí.

Sociální násilí

Tato forma násilí útočí především na spolupodílení se na sociálním životě a soužití oběti s okolím. Oběti je zabraňován sociální kontakt s kýmkoliv jiným, než se samotným agresorem, v různé míře. Bývá neustále agresorem vyslýchána, s kým, kde a proč byla, v kolik se vrátí, nebo je jí nařízen určitý čas návratu. Často se vyskytuje i kontrolování komunikačních prostředků, jako je mobilní telefon, email, atd. Agresor řídí život oběti svým rozhodováním o tom, s kým se oběť smí scházet, jak často, a za jakých podmínek. Uvádí tak oběť po psychické stránce do tísně, úzkosti a samoty, ve které si nemá s kým pohovořit o situaci, která ji trápí.

Stalking

Zvláštní formou násilí je stalking, kdy je na oběť neustále dohlíženo a je kontrolován každý její krok. Kontrolována bývá nesčetněkrát přes SMS, hovory, telefonáty mohou probíhat i do míst, kde se oběť přes den vyskytuje, například do práce. Agresor může oběť i sledovat při odchodu do práce a z práce, při nákupu a jiných běžných pochůzkách. Tímto chováním přejímá agresor nad životem oběti a trávením jejího denního programu naprostou moc a stává se tak, že oběť žije životem naplánovaným a ovlivněným zcela jinou osobou, než svým samostatným rozhodováním.

Tyto formy se mohou vyskytovat jak jednotlivě, tak v kombinaci. Jistým faktem je, že jakákoliv forma násilí zanechává dopad na osobnosti oběti.

1.5 Charakteristika oběti a agresora

V literatuře ani ve výzkumných metodách nebyly zjištěny žádné specifické vlastnosti pro oběť či agresora, nedá se tedy říci, že by vlastnosti oběti či agresora byly vždy ve všech

případech domácího násilí stejné a jasně vymezené. Existují alespoň určité znaky, které každá z těchto rolí vykazuje.

1.5.1 Oběť

Mezi skupiny nejvíce zranitelné kriminálním jednáním patří ženy, děti a staří lidé. Dále také osoby zdravotně handicapované či s různými odlišnostmi v oblasti socio-kulturních rysů, povahových či vzhledových charakteristik.

(Úlehlová, D. a kolektiv autorů, 2009)

Ženy jako ohrožené osoby

Ženy jsou společností brány jako křehčí, fyzicky slabší a více založené na starost a péči o rodinu a děti. Muž naopak funguje jako živitel rodiny a materiálně ji zabezpečuje. V souvislosti s jeho větší fyzickou zdatností a tělesnou stavbou jsou ženy méně schopné bránit se případným fyzickým útokům na svou osobu.

Děti jako ohrožené osoby

Děti jsou ohroženy zejména pro svou závislost na rodičích, ať už z materiálních důvodů nebo celkové péče, kterou nejsou schopné si zajistit samy. Často se nemohou nijak bránit, protože jsou zastrášovány a bývají citově vydírání. Paradoxem je, že většina dětí by svůj domov opustit nechtěla, protože chovají hluboký cit ke své rodině a nebyla by šťastná jinde.

Senioři jako ohrožené osoby

Senioři bývají často opomíjeni v této problematice, přitom neustále přibývá případů, kde je obětí starý člověk, který má již mnoho zdravotních problémů, trpí chorobami, které snižují jeho soběstačnost a kognitivní nebo komunikační funkce. Většina seniorů nechce opouštět domácí prostředí a odejít do pobytových služeb, proto pokud je to možné, zůstávají ve svém přirozeném prostředí. Zde číhá nástraha v podobě rozvoje domácího násilí jejich blízkými, kteří mohou požadovat za svou péči nepřiměřené odměny. V některých případech blízká rodina neposkytuje seniorovi péči žádnou, pouze seniora finančně zneužívají a pobírají státní příspěvky, které by měly náležet seniorovi, či které slouží výhradně pro péči o něj.

1.5.2 Agresor

Příčin a důvodů pro násilné chování může být celá řada. Z dostupné literatury jsem zvolila uvedení několika příkladů spouštěčů agrese.

Těžký stres či spolupůsobení několika stresujících okolností

Prožití několika stresujících situací v životě může způsobit agresivní jednání člověka vůči nejbližšímu okolí. Konkrétně se koná o vážné finanční problémy, vysoké dluhy, nezaměstnanost, problémy v zaměstnání, vážnou nemoc či nehodu, sexuální problémy, neplánované těhotenství a další.

(Ševčík, Špatenková a kolektiv 2011)

Frustrace

Jedinec může být hrubě nespokojen se stávajícím vztahem, stereotypem manželského nebo rodinného života, může být frustrován neuspokojující prací, jež mu nepřináší potěšení, neví, co si počnout se svým životem, nemá jasný cíl apod. Frustrace vyvolává hněv a cílem agrese se většinou stává fyzicky slabší jedinec.

(Ševčík, Špatenková a kolektiv 2011)

Ohrožení

Hrozba, ať už fyzická nebo psychická (hrozba ztrapnění nebo odmítnutí), může vést k tomu, že jedinec reaguje násilně, aby se bránil. Násilí propuká v okamžiku, kdy osoba věří v reálnou a bezprostřední hrozbu, často jde spíše jen o prožívání pocitu ohrožení sebe samého bez zjevné příčiny.

(Ševčík, Špatenková a kolektiv 2011)

Charakteristiky vztahu

Vztahy v partnerství mohou být ambivalentní- na jedné straně je vztah intenzivní, připoutávající (nedokážou si představit, že by bez sebe žili), na druhé straně si uvědomují, že v jejich vztahu je cosi nezdravého, až nenávistného. Nemohou žít spolu, ani bez sebe, navzájem se potřebují, jejich vztah je spíše vztahem závislosti.

(Ševčík, Špatenková a kolektiv 2011)

Partnerské neshody

Každé soužití ženy a muže přináší určitý stereotyp a stres. Někteří jsou schopni se s tímto napětím vyrovnat neagresivním způsobem, zatímco jiní se v reakci na stres uchylují k násilí. Někdy partneři zjistí, že na některé otázky, např. jak vychovávat děti nebo jak hospodařit s penězi, spolu nenaleznou odpověď. Čím větší a dlouhodobější je jejich konflikt, tím větší je pravděpodobnost, že dojde k násilí.

(Ševčík, Špatenková a kolektiv 2011)

Boj o moc

Optimálně by se měli oba partneři, respektive osoby sdílející společnou domácnost společně podílet na rozhodování, vzájemně se respektovat a akceptovat. Jestliže někdo z nich uzurpuje veškerou moc a kontrolu do svých rukou (Kdo je tu pán a živitel?), druhá osoba se stává bezmocnou, submisivní, slabou a zranitelnou (Ty nemáš právo do ničeho mluvit, budeš poslouchat a dělat to, co já řeknu!). V takové situaci se může snadno stát, že ten, kdo disponuje mocí, může být v pokušení svoji dominanci zneužít a inklinovat k použití násilí (...a jestli nebudeš poslouchat, tak...).

(Ševčík, Špatenková a kolektiv 2011)

Vzory a modely chování

Jestliže násilná osoba vyrůstala jako dítě v prostředí, kde bylo násilí bráno jako normální, mohla jej akceptovat a přijmout za své. Obklopen násilím se jedinec rychle a snadno naučí, že násilné chování je cestou, jak řešit mnohé problémy a jak ventilovat své emoce, ale nenaučí se jiné, adekvátnější formy reagování.

(Ševčík, Špatenková a kolektiv 2011)

Alkohol a drogy

Alkohol může být konzumován ve snaze uklidnit se, nebo naopak k získání odvahy. Často bývá používán jako omluvný prvek (Kdyby nepil, tak je to úžasný muž, ale ten alkohol... On za to nemůže, byl úplně opilý, vůbec o sobě nevěděl).

(Ševčík, Špatenková a kolektiv 2011)

Neurologické poruchy, psychická onemocnění, poruchy osobnosti

Poruchy osobnosti jsou v domácím násilí přítomny u agresorů velice často, například antisociální porucha osobnosti. Lidé s touto poruchou často ubližují druhým bez následných výčitek svědomí.

Velká tolerance společnosti vůči násilí

Násilí můžeme spatřit téměř všude kolem nás, ať už se jedná o sociální sítě nebo komunikační prostředky médií. Společnost násilí určitým způsobem sama podporuje například při různých nesouhlasech (politické události, apod.)

(Ševčík, Špatenková a kolektiv 2011)

1.6 Mýty o domácím násilí

Dříve ve společnosti tyto domněnky kolovaly poměrně často, dnes již naštěstí mnoho lidí vidí pravdu problematiky domácího násilí. Přesto stále existují mýty, kterými se společnost v některých situacích řídí, a závažnost tohoto činu bagatelizují. Uvedme si tedy ty nejrozšířenější.

1.6.1 Mýtus č. 1- Všechno má svůj důvod, aneb asi ho vyprovokovala

Tvrzení, že ženy násilí, které je vůči nim spácháno, vlastně samy svým nevhodným chováním vyprovokovaly, je staví do pozice spoluviníků. Podobné názory i mimo jiné ospravedlňují násilí samotné. Jak vlastně žena může svého partnera dovést tak daleko, že použije fyzických sil? Je to snad tím, že má na určitou věc jiný názor? Nebo tím, že ho kritizuje? Ospravedlňuje muže k fyzickému útoku nechutnající oběd, zapomenutá koupená věc z obchodu či podobné banální věci? Nic muže neospravedlňuje k tomu, aby k partnerce použil fyzické násilí.

1.6.2 Mýtus č. 2- Muži si přece nesmějí nechat všechno líbit

Tato věta demonstruje patriarchální představy. Znamenalo by to, že muži mají nad svými ženami určitá práva a moc. Tato domněnka muže staví do dominantní pozice a partnerka by se měla všemu podřídit. Tohoto mýtu se dopouštějí i média, když uvádějí příběh v kontextu například takto: „partnerka mu předtím vyhrožovala rozchodem...“ Žena poté vypadá jako příčina problému a toho, proč ji přítel ublížil.

1.6.3 Mýtus č. 3- V manželství to prostě někdy skřípe

Ano, vztahy bez hádek a konfliktu jsou ojedinělé, přesto toto tvrzení nerozděluje běžnou hádku při výměně názorů a domácí násilí. Při hádce se vše odehrává na základě verbální komunikace a zůstává otevřeno, kdo z ní vyjde jako vítěz a kdo jako poražený, nejlépe je, když hádka končí kompromisem. Ovšem v případě, kdy do hádky vstupuje fyzické násilí, se jedná již o jiný jev. Agresor je vítězem pokaždé.

1.6.4 Mýtus č. 4- Vždyť si toho muže přece vybrala sama

Tímto tvrzením v podstatě říkáme, že si žena za vše může sama, nebo možná i nepřímo souhlasíme s tím, že je zneužívána. Je třeba si uvědomit, že většina mužů není na začátku vztahu taková, jako později, a agrese se neukazuje ihned po seznámení. Tito muži nejprve volí strategii hýčkáni a dokazování lásky, až později udeří pravá tvář.

1.6.5 Mýtus č. 5- Tak proč se s ním nerozejde, když je to tak strašné?

Všechny ženy se na svou situaci dívají vždy ze dvou stran, přesto, že mají spoustu argumentů, proč odejít, zároveň mají i důvody, proč odejít nemohou. Nejčastější dilemata, zda zůstat nebo odejít, se objevují ve finanční stránce, ekonomickém a sociálním postavení a situace je mnohem těžší, pokud v soužití již figurují děti. Ve většině případů také neustále přetrvává láska k partnerovi i přesto, jak se chová.

(Buskotte A., 2008)

1.7 Dítě jako svědek domácího násilí

Vědci zabývající se zkoumáním dopadu domácího násilí na dítě, které bylo svědkem útoků, nejčastěji otce na matku, tvrdí, že následky pro dítě jsou ze dvou třetin stejné, jako by dítě bylo samo obětí.

Dítě z prostředí častých hádek zažívá neustálý stres a napětí, cítí se úzkostně, neustále ho doprovází strach. Omyl většiny rodičů bývá, že dítě není tolik vnímavé k věcem, které mezi sebou dospělí řeší, a má ještě svůj bezstarostný svět. Opak je však pravdou, dítě je mnohem vnímavější na emoce, ať už pozitivní nebo negativní. To, co doma prožívá, i jen jako pozorovatel, ho výrazně ovlivňuje. Následkům bude věnována rozsáhlá kapitola.

Paradoxem v rodinách s výskytem domácího násilí bývá v převažující většině zažitý fakt, že se matka snaží udržet rodinu právě kvůli dětem. Myslí si, že dětem dává, co potřebují, pokud je v domácnosti zastoupena role matky i otce. Tyto ženy si neuvědomují, že dítě

kolikrát trpí více právě napětím, hádkami, pocitem, že doma není něco v pořádku mezi rodiči, než tím, kdyby vyrůstalo v rozvedené rodině, ale navzájem v harmonických vztazích. Z osobní zkušenosti mohu říci, že vyrůstání dítěte v křiku, napjaté atmosféře, střídající se s fázemi ticha, nemluvení rodičů mezi sebou a vylívání vzteku na dětech, je pro dítě mnohem náročnější období, než kdyby mohlo navštěvovat oba rodiče odděleně, ale v klidu a pozitivních vztazích. Dítě v rodině, kde probíhají na denním pořádku hádky, vulgarismy a projevy negativních emocí jeden k druhému, nemá pocit bezpečí a domov pro něj již neznamena to, co by jeho význam měl nabídnout. Dítě se cítí neustále napjaté a v křeči, očekávající každou chvíli nějaký nový spor. Ztrácí od rodičů tolik důležitou funkci naslouchání svým problémům, protože rodiče jsou zaplaveni sami sebou a tím, co nezvládají řešit. Dítě se cítí odstrčeno, nepřipadá si pro rodiče hodné zájmu a snaží se uniknout do svého světa klidu, zatímco trpí tím, že doma nemá zázemí, kde by se rodiče zajímali o jeho radosti a strasti.

Dítě jako oběť domácího násilí- Syndrom CAN

Týrání, zneužívání a zanedbávání dětí je v současnosti obecně souhrnně označováno zkratkou CAN (Child Abuse and Neglect). Syndrom CAN je obvykle definován jako poškození fyzického, psychického nebo sociálního stavu a vývoje dítěte, které vzniká v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby a které je v dané společnosti a kultuře hodnoceno jako nepřijatelné. Příznaky syndromu vznikají následkem aktivního ubližování nebo nedostatečné péče.

(Krejčířová, 2007)

1.7.1 Psychické a fyzické týrání

Většinou se jedná o ponižování dítěte, snižování jeho sebehodnocení a vytýkání vlastností, které se rodičům nelíbí. Silné stránky jsou záměrně přehlíženy a je útočeno na slabé stránky, ve snaze dítěti co nejvíce ublížit. Vše, co dítě udělá, bývá uděláno nesprávně, nedostatečně, dítě bývá přetěžováno nároky a požadavky, mnohdy nevhodnými vzhledem ke svému věku. Objevují se hrubá hanlivá slova, mnohdy rodiče zacházejí se slovními útoky k velmi zraňujícím slovům, při jejichž zaznění by člověk těžko věřil, že tato slova zní z úst rodičů.

Psychické týrání však nemusí znamenat jen slovní napadání, ale i nevšímání umí velmi ublížit. Dítě, které se cítí samo, nemá se komu svěřit, nikoho nezajímají jeho úspěchy, ale

ani starosti, se cítí k ničemu a nadbytečné. Představme si, že jsme dokázali překonat nějaká těžký úkol, na jehož splnění nám záleželo, ale není tu nikdo, kdo by nás ocenil, byť jen jediným slovem pochvaly. Slyšet slova chvály, uznání, podpory, a důvěry v naše schopnosti je pro rozvoj osobnosti velmi důležité. Dítě, které je neustále kritizováno nebo neoceněno, není učeno k tomu, vážit si samo sebe. Citové strádání je neměřitelnou bolestí pro ty, kteří si neprožili vlastní zkušenost. Bolest duše se nezahojí jako šrám na těle, je ukryta hluboko vnitru a trvá dlouhou dobu, než je zapomenuta, pokud vůbec někdy.

Objevuje se zde také psychické vydírání stavící dítě do stresové a skličující situace, většinou rodič dává na výběr ze dvou věcí, např. matka apeluje na dítě, aby nechodilo ven: „vyber si, koho máš radši, jestli kamarády nebo mě, jestli s nimi půjdeš ven, a necháš mě tu samotnou, je jasné, že mě nemáš rád, já pro Tebe dělám vše a ty jsi tak nevděčný!“

V otázce psychického týrání můžeme zmínit opovrhování tím, co se dítěti líbí, co má rádo, jaký styl hudby poslouchá, v případě dívky například jak se maluje, případně obléká. Rodič projevuje nepochopení a nerespektuje věci, v nichž jeho dítě našlo zálibu. Neustále probíhá boj mezi tím, co chce dítě a co rodič. Může se jednat i o naplňování rodičovských skrytých představ a přání prostřednictvím dítěte, ten si však neuvědomuje, že je to špatně.

Problém nastává v případě prokazování psychického týrání, Zde bych ráda zdůraznila, že společnost stále zastává jakýsi stereotyp, a to chápání dítěte jako bytost nesvéprávnou. Proto pokud nastává situace, kdy je dítě vyzváno k předložení důvěryhodných, hmatatelných důkazů, není ojedinělé odvolání toho, co řeklo. Z důvodu stereotypu se více společnost přiklání k důvěryhodnosti ze strany dospělého. Obecně platí, že dospělí tyto negativní projevy ve své rodině mezi ostatní rodiče předají jako „však to znáte, děti“, nebo „zakázali jsme jí tohle, je na to ještě mladá, a ona se nám mstí za naši výchovu“. Dospělí souhlasně přitakají hlavou a výpovědi dítěte berou jako „dětský rozmar a vzbouření proti správnému jednání rodičů.“

Snad se do budoucna podaří tento tenký led prolomit, myslím si, že projevení větší důvěry dětem by jistě usnadnilo práci s problémovými rodinami.

Způsob, jakým rodič ubližuje dítěti na těle a působí mu tak viditelné rány, označujeme jako fyzické týrání. Fyzické týrání má různé podoby, intenzitu a následky. Rodiče fyzický trest občas používají jako výchovný prostředek, například v podobě pohlavku. Zde ale hovoříme o opakovaném ubližování, mnohdy surovém a velmi nebezpečném, často

bezdůvodně nebo neadekvátně zvoleným jako reakci na chování dítěte. Jedná se o bití na různých částech těla, kopání, trhání vlasů, škracení, dušení, pálení cigaretou, je známo i trýznivé jednání jako sprchování dítěte ledovou vodou a vzápětí drhnutí kůže až do odřenin, či naopak sprchování příliš horkou vodou, zavírání dítěte do místnosti nebo do jeho vybavení, např. do skříně. Mezi fyzické týrání patří také odpírání jídla a pití, zvolení tohoto jednání často končí podvýživou a minerálním rozvratem organismu. Důsledků fyzického týrání si nelze nevšimnout, pokud dítě neskrývá zranění pod oblečením a nevyhýbá se situacím, kde by mohly být důsledky spatřeny. Týrané děti se straní kolektivu hlavně při příležitostech převlékání (tělocvik, plavecký bazén).

Sexuální zneužívání

Další, neméně zničující formou týrání dětí je sexuální zneužívání. Tato oblast lidského chování je poměrně utajovaným, neprobíraným tématem společnosti. Vysvětlení se skýtá v tom, jak se na tuto problematiku díváme, nejspíše si málokdo z nás chce představit dítě, bezbrannou a křehkou bytost, nad kterou se často rozplýváme, jako objekt sexuálního, někdy i velice hrubého zájmu. Bohužel se tato forma týrání děje poměrně často a smutný je fakt, že nejčastěji bývá tím, kdo zneužívá, někdo z rodiny, takže ho dítě zná a o to jednodušší je manipulace dítěte s dotyčným, protože mezi nimi lehce vznikne důvěra.

Dítě může v sexuálním zneužívání figurovat jako objekt pouze zrakových vjemů- focení aktů, svléknutí dítěte, svléknutí se před dítětem, nebo pouze nucení ho sledovat, co dotyčný dělá se svým tělem, apod., nebo může být i vystavováno dotykům, orálnímu sexu či přímo pohlavnímu styku. V případě sexuálního zneužívání je výrazným způsobem narušena především intimita dítěte, jeho vztah ke svému tělu a později se mohou objevit i překážky v soukromém životě v sexuální oblasti s partnerem.

Stereotypem v tomto tématu bývá tvrzení o pachateli sexuálního zneužívání, zpravidla se hovoří o jedinci na okraji společnosti s psychickými onemocněními. Děti bývají upozorňováni na „zlého pána, se kterým nemají mluvit“. Pachatel ale nemusí být člověk neznámý, sociálně vyloučený, naopak výskyt sexuálního zneužívání v největší míře je zjištěn právě v domácím prostředí dítěte či blízkého okolí a příbuzných.

Zanedbávání

Tento pojem má široký výčet možností, které si můžeme představit. Rodina může zanedbávat základní fyziologické potřeby dítěte, to znamená, že nezabezpečí přísun pitného režimu a vyvážené stravy, neposkytne dítěti čistý oděv odpovídající ročnímu období, nebo zanedbá dítě ve zdravotní péči, kdy nedbá na zdraví svého dítěte a všechny nemoci se snaží buď léčit vlastními silami doma, nebo je vůbec neřeší. Zanedbávanému dítěti často schází základní hygienické pomůcky, není vedeno k osobní hygieně, například k péči o chrup, o čistotu těla. V takové rodině schází i kladný vztah ke vzdělání, není mu přikládán význam, proto dítě nemívá pomůcky do školy, pokud je alespoň dohlíženo na jeho docházku. Rodiče zanedbávající své dítě se často chovají, jako by v rodině dítě vůbec nežilo, neradi do něj investují a zájem o to, jak dítě prospívá nejen po psychické a fyzické stránce, je minimální.

Dalším možným druhem zanedbávání je opuštění dítěte. To se považuje za jednu z nejtěžších forem zanedbávání a v České Republice je klasifikováno jako trestný čin. Tohoto trestného činu se dopouští ten, kdo opustí dítě, o které má povinnost pečovat a které si samo nemůže opatřit pomoc, a vystaví je tím nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví.

(Trestní zákoník č. 40/2009, § 195, hlava IV. - Trestné činy proti rodině a dětem, konkrétně trestný čin opuštění dítěte nebo svěřené osoby)

Odmítnutí dítěte z domácnosti může nastat tehdy, pokud se žena znovu zamiluje a přivede do rodiny nového partnera, pro kterého se dítě z předešlého vztahu stává nežádoucí a nechtěné. Může se jednat i o rodiny s výskytem závislostí, kdy pod vlivem závislosti rodič vyloučí své dítě z domácnosti. Některé děti nejsou přímo nuceny odejít z domácnosti, ale chování rodičů je donutí opustit prostředí, ve kterém se necítí v bezpečí a nedostává se jim pozitivních vztahů k jejich osobě.

Emoční zanedbávání

Tato forma zanedbávání je velmi těžko rozpoznatelná, nezanechává následky na fyzickém stavu dítěte, ale trvale může poškodit jeho nitro. Dítěti se v rodině dostává minimálního nebo žádného citového kontaktu s rodičem, nezná pohlazení, objetí, láskyplný dotyk. Většinou bývá vychováváno chladně, bez projevů lásky a náklonnosti. Chybí zájem o jeho

potřeby, o jeho osobnost. Dítě se cítí nemilované či špatné za to, že s ním rodič není spokojený a proto mu nedokáže dát najevo pozitivní city. Děti nebývají ani pochválené, motivované, schází zde psychická opora při zvládnání náročných situací, se kterými dítě v průběhu života přichází do kontaktu. Často zde chybí i soucit, empatie, například při nějakém zklamání, nezvládnutí úkolu či fyzické bolesti.

Rizikové faktory zanedbávání

Faktory vedoucí k výskytu zanedbávání dítěte v rodině můžeme rozdělit na vnější a vnitřní.

Vnější faktory zanedbávání

Mezi vnější faktory lze uvést chudobu, potencionální ohrožení chudobou a sociálním vyloučením na okraj společnosti, sociální izolaci rodiny a významný vliv sociálního prostředí, ve kterém rodina žije.

Chudoba

Chudoba jako faktor pro vznik zanedbávání dětí se podle výzkumů prokazatelně podílí na vzniku tohoto patologického jevu. Nelze však označit chudobu jako jistý spouštěč, existuje mnoho rodin žijících na hranici chudoby s nízkými příjmy a přesto fungujících v oblasti péče o děti. Přesto lze chudobu vnímat jako ohrožující vzhledem k nedostatku prostředků zajišťujících například vhodné, kvalitní podmínky pro bydlení, řádnou výživu dítěte, ošacení a vybavení pro osobní potřeby, pomůcky do školy, a další z potřeb dítěte odvíjejících se od jeho věku a individuálních aspektů.

Více ohroženými rodinami chudobou jsou rodiny neúplné, kde často zajištění chodu domácnosti stojí pouze na jednom členovi.

Chudoba neovlivňuje pouze materiální a finanční zajištění rodiny, ale je také stresujícím podnětem pro celou rodinu a v jejím důsledku mohou vznikat konflikty mezi členy domácnosti, nebo může být spouštěčem pro vznik závislostí ve snaze na chvíli upustit od starostí spojených s nedostatečnými financemi. Spolu s chudobou se váže také častá nemožnost dítěti zabezpečit možnost vzdělání, mnohdy již ani prvotní sociální kontakt v mateřské škole. Tento fakt má dopad na vývoj dítěte, na jeho komunikační dovednosti, schopnost adaptace a osvojení si formy učení. Pokud je umožněno vzdělání, děti pocházející z chudých rodin jsou ve většině případů ohroženy šikanováním ze strany

materiálně lépe zajištěných spolužáků. Dostávají se do situací plných posmívání a srovnávání, jaké kdo má oblečení, co si může koupit a podobných pro ně stresujících okamžiků.

S chudobou je také úzce spjato riziko sociálního vyloučení, a ztráta určitého sociálního statutu ve společnosti. Příčinou chudoby bývá nejčastěji ztráta zaměstnání živitele rodiny, nízký plat živitele rodiny nepostačující k zaplacení všech potřebných položek, náhlé onemocnění a pracovní neschopnost živitele rodiny, či ztráta partnera.

Děti ze sociálně vyloučeného prostředí jsou oproti jiným dětem značně znevýhodněné. Ve svém životě totiž doposud toto prostředí pravděpodobně nikdy neopustily, a tak neznají žádné jiné způsoby chování, jednání nebo řešení konfliktů než ty ze sociálně vyloučené lokality.

(Švec, 2010)

Vnitřní rizikové faktory zanedbávání

Vnitřní faktory rodičů, které své dítě zanedbávají, se liší od týrajících rodičů i od rodičů, kteří své dítě vychovávají bez těchto jevů. V této oblasti je zmiňováno několik faktorů podmiňujících zanedbávání dítěte. Jedná se o předchozí vlastní zkušenost z dětství, nízký věk rodičů, duševní onemocnění, nízké vzdělání, nepřipravenost na rodičovskou zodpovědnost a neplánované těhotenství.

Nízký věk rodičů

Těhotenství v nízkém věku s sebou většinou přináší mnoho komplikovaných situací. Stává se, že je těhotenství neplánové, budoucí matka ani otec nemají dokončené vzdělání, sami ještě nejsou dostatečně zralí na přijetí zodpovědnosti za nový život. Bývají to nevyzrálí lidé toužící ještě po zážitcích bez omezování a ohlížení se na potřeby někoho třetího. Mladá matka nemá žádné zkušenosti ani vědomosti o výchově dětí, otec bývá zprávou o těhotenství zaskočen a nastává otázka, kdo rodinu zabezpečí po finanční stránce.

Duševní onemocnění

Mnohdy nebývá diagnostikováno ani léčeno, projevuje se různými způsoby neadekvátního a nepochopitelného jednání k dítěti. Zanedbávající matky podle výzkumů byly spíše více kritické ke své osobě, s nízkou mírou sebehodnocení a sebeúcty, s nižší odolností zvládat

stres a s množstvím neurotických příznaků. Péče o dítě je vyčerpávala, cítily se unavené, nezvládající, neschopné. S výrazně nižším prostorem času samy pro sebe si připadaly neupravené, nežádoucí a neatraktivní pro partnera a okolí.

(Švec, 2010)

1.7.2 Rizikové faktory ze strany dítěte

Nejvíce ohroženou skupinou byly označeny děti nejnižšího věku, tedy novorozenci, kojenci, batolata a děti předškolního či mladšího školního věku. Důvodem bývá zejména jejich minimální schopnost se proti jakýmkoliv útokům ze strany druhé osoby bránit. Vznikla proto teorie relativních rizik, mezi které zahrnujeme například rodinný stav matky, zdravotní pojištění matky, věk matky v době porodu nižší než 20 let, základní vzdělání matky, tři a více sourozenců dítěte, neadekvátní prenatální péče, porodní váha nižší než 2500 g, kouření matky v těhotenství, těhotenství kratší než 37 týdnů, pětiminutové Apgar skóre nižší než 7. Prokázalo se, že kojenci, u nichž byly přítomny alespoň čtyři nebo pět z těchto rizikových faktorů, jsou až sedmkrát více ohroženi týráním nebo zanedbáváním.

Dále jsou to děti s obtížným temperamentem, které jsou charakterizovány zvýšenou dráždivostí, plačtivostí, rychlým rozrušením bez možnosti rychlého utišení a podobnými psychicky těžce zvládnutelnými projevy. Ohroženou skupinou jsou překvapivě také děti handicapované, u kterých bychom očekávali, že jim nebude nikdo ubližovat, bohužel opak je pravdou. Tyto děti jsou závislé na péči druhé osoby a ubližování jim je často ze strany dospělých kombinací únavy a vyčerpání z náročné péče a zklamání z nenaplněných ambicí rodiče.

V případě sexuálního zneužívání hraje roli fakt, že děti jsou vedeny k zavedenému klišé o tom, že dospělí se musí poslouchat. Často pak dítě neví, že to, co se mu děje je špatné a není to v pořádku s morálními kodexy.

(Pöthe, P., 2010)

Systemové týrání

Zvláštním a nepříliš rozšířeným typem týrání je tzv. systémové týrání, někdy nazýváno jako druhotné, jehož spouštěčem je právě systém na sociálně-právní ochranu dětí. Může se

jednat o týrání dítěte v zařízeních, kam bylo umístěno po odebrání rodičům, a kde by mělo již najít klid a fungující výchovu. I zde se však může stát, že prožije týrání znovu, a to ze strany vychovatele. Dalším příkladem systémového týrání je také situace neustálého vyslýchání dítěte u složek státní správy, například několikanásobný výslech policií, kdy je dítěti stále připomínáno, co prožilo a dítě se tedy vrací do negativních prožitků znovu a znovu, při vyprávění svých zážitků z minulosti.

Sekundární viktimizace

Zajímavou formou, o které není ve společnosti příliš velké povědomí, je takzvaná sekundární viktimizace. Tento pojem označuje situaci, kdy vlivem médií a veřejným řešením nějakého případu je oběť znovu týrána po psychické stránce, protože je nucena si své prožitky připomínat. Sekundární viktimizace je specifická zejména pro násilněné ženy, část z nich trpí pocitem viny za to, co se jim stalo, a identifikováním jejich osoby a následnou, mnohdy zdlouhavou a opakovanou medializací jsou znovu po psychické stránce zraňovány.

Münchhausenův syndrom by proxy

Poslední forma týrání, kterou bych ráda zmínila, se nazývá Münchhausenův syndrom by proxy. Jedná se o patologický projev zjevně z psychické poruchy, častěji ze strany matky, která předstírá různá onemocnění dítěte. Vzhledem ke svému přesvědčení o onemocnění dítěte neustále vyžaduje komplexní vyšetření a je kvůli tomu schopna i dobrovolně dítěti ublížit, například podávat léky, které mohou dítě ohrozit na zdraví a způsobit mu vedlejší účinky či dokonce doživotní následky. Jako vysvětlení, co vede matku či výjimečně otce k tomuto jednání, bývá odhadováno, že se jedná zejména o touhu po lítosti okolí kvůli nemocnému dítěti a upozornění na sebe, zviditelnění se mezi ostatními. Takové děti tráví své dětství u lékařů, v horším případě v nemocnicích a jsou jednáním rodiče nebo obou rodičů značně omezováni a ovlivňováni, protože nemohou žít život, tak jako jejich vrstevníci, kteří nebývají ochuzeni o zážitky spojené s přátelstvím a kolektivními událostmi.

2 Následky domácího násilí pro život oběti

2.1 Následky domácího násilí pro děti

Je třeba říci, že většina dětí, ať už se jedná o zanedbávání, týrání či zneužívání, řeší dilema otázky- svěřit nebo nesvěřit někomu, co se mi děje. Je pro ně velmi náročné rozhodnout, co je správně, a to z mnoha důvodů. Nechtějí ublížit dotyčnému, často blízkému člověku, který jim ubližuje, a tím, co by řekly, by mu způsobily potíže. Důvodem, proč o všem neříci, může být i stud nebo pocit vlastní viny: „za to, jaký jsem, se mi děje tohle, a zasloužím si to“. Dětem ale také v hlavě běhá myšlenka: „čím déle to neřeknu, tím déle to budu muset snášet“. Vědí, že pokud to nikde nepoví, jejich trápení neskončí. I beze slov nám však děti dávají dostatečně najevo, že je v jejich životě něco špatně, něco, co je bolí, ohrožuje a ničí. Zmiňme se tedy o některých náznacích, kterých si můžeme všimnout a dedukovat problém. Děti se mohou vyjádřit takto:

- vyhýbáním se kontaktu s lidmi včetně jejich vrstevníků
- nápadně lhostejnými postoji
- vyhýbáním se situacím zahrnujícím svlékání
- potížemi se soustředěním ve škole
- opakovanými útekami z domova
- zvýšenou dráždivostí a projevy vzteku na sebemenší podněty
- výrazným zhoršením prospěchu
- informovaností o sexu, která neodpovídá věku dítěte
- váháním s odchodem domů po vyučování
- pokusy o sebevraždu, sebepoškozováním

(Pöthe, P., 1996)

2.1.1 Následky zanedbávání

I když zanedbávání není pro dítě ve většině případů ohrožující na životě, může mít krátkodobé i dlouhodobé následky. Některé děti si traumatizující prožitky nesou po celý život a mají problémy v různých oblastech svého fungování.

Fyzické zanedbávání dítěte, jedná-li se například o nedostatečný či výživově nesprávně zvolený přísun živin z potravy, vede k neprospívání celého organismu, podváze nebo

naopak nadváže, či negativních následků pro tělo, jako je nedostatečný vývoj kostí, oslabená imunita, vitamínový deficit, žaludeční potíže, chudokrevnost, vadné držení těla, časté kazy v nízkém věku z důvodu zanedbávání preventivních prohlídek a nevedení dítěte k péči o zubní hygienu, a jiné.

Emoční zanedbávání dítěte je charakterizováno, jak už jsme si popsali výše, zejména chladným přístupem rodiče k dítěti, nezájmem o jeho potřeby a emoční vývoj. Dítě z takové rodiny bývá emočně zaostalé, úzkostné, s obrannými psychickými mechanismy. Podle výzkumu, ve kterém byly hodnoceny schopnosti dětí z funkčních rodin a dětí zanedbávaných v oblasti čtení emocí z výrazu tváře na obrázcích, jež jim byly podávány, bylo dokázáno, že děti zanedbávané měly značný problém některé složitější výrazy emocí pojmenovat. To znamená, že jsou ochuzeny o spousty prožitků, a pozitivních vjemů odrážejících se na lidské tváři, protože je neznají. Ukázaly se také horší výsledky u zanedbávaných dětí v oblasti kognitivních funkcí. Tyto děti mají problémy i ve verbálním projevu, nedokážou mluvit o svých pocitech, o tom, jak se cítí a co právě prožívají. Nedokážou pojmenovat, co se v nich odehrává, za to, co cítí, se většinou stydí.

(Pollak, 2000)

V socializaci zanedbávaného dítěte se také vyskytují problémy nejen v dětství, ale také v dospělosti. V dětství se nejvýrazněji projevují dopady v chování dítěte. Dítě může být apatické, pasivní, uzavřené, vyhledávající samotu. Tvoření skupinek ve škole k vypracování určitého úkolu pro takové dítě bývá skličující a stresující. Nevyhledává pozornost, nejradši by se stalo „neviditelným“ pro všechny ostatní. Opakem může být dítě agresivní, konfliktní a vzpurné, které své neštěstí v duši projevuje napovrch agresí a nenávistí vůči všem a všemu ostatnímu. Agrese a hněv ukotvený hluboko v nitru těchto dětí může eskalovat až k projevům násilného chování. Děti útočí bez příčiny, nebo pro příčinu, která je pro ostatní nepochopitelná k takovému jednání. V obojích případech mohou děti inklinovat k vyhledávání sociálně-patologických jevů. Je zde také výrazně vyšší pravděpodobnost k dopouštění se trestné činnosti. Děti emočně zanedbávané jsou nepředstavitelně zranitelné a z komfortu je dokáže vyrušit cokoliv. Reagují neadekvátně a protichůdně emočními projevy na různé situace, například při smutné události se smějí, při veselé pláčou. (Pöthe, P., 1996)

Děti, i když si to dospělí často nepřipouští, jsou zranitelnější a vnímavější k tomu, co se okolo nich děje, a i když o tom, co prožívají, nedokážou třeba ještě smysluplně hovořit, jejich osobnost je všemi patologickými projevy k nim velmi ovlivněna a ohrožena na svém správném vývoji.

Rodiče mívají pocit, že jejich konfliktům a sporům dítě nerozumí a nepřikládá jim žádný význam. Dítě ale naopak prostředí v nekončících hádkách vnímá velmi negativně a často i sugestivně k sobě samému. Může proto začít trpět pocitem, že se rodiče hádají kvůli němu a příčinou, proč jsou na sebe oškliví, je právě ono. Začíná si utvářet negativní postoj k sobě samému, ztrácí veselou a hravou mysl odpovídající svému věku, a uzavírá se do sebe se svým trápením.

Zde mohu z vlastní zkušenosti říci, že děti se cítí provinile za nastalou situaci velice často. Konflikt mezi rodiči vnímají jako svou chybu, vztahují na sebe vzniklé napětí a trpí tím, že jsou příčinou nebo alespoň částečným důvodem ke sporu mezi rodiči.

V případech násilí, kdy je dítě obětí, si vytváří obraz toho, že musí být velmi „špatné“, když ho rodiče nedokážou mít rádi. Veškeré chyby a negativní vlastnosti shledává u sebe, ztrácí svou sebedůvěru a úctu k sobě samému jako k osobnosti. U dětí se stres projevuje ve dne i v noci, dá se říci, že žijí v napětí a neklidu neustále. Ve dne mohou být vystrašené, plačtivé, podrážděné, neschopné se soustředit na danou věc. Pokud navštěvují zařízení v podobě mateřské školy nebo jsou povinni školní docházkou, kolektiv si všímá změn v projevu chování. Dítě v mateřské škole bývá roztržité, ztrácí zájem o hraní s ostatními dětmi, nebo při hrách volí náměty ke hře zažívající doma- hádky, křik, bití, násilí, podvědomě tedy přehrává situace, které samo vídá ve svém domácím prostředí, či situace, kterým nerozumí a snaží se je proto ventilovat ve společnosti, aby mu byly vysvětleny. Projevy chování dítěte se mohou změnit do opačné role, než jaké před problémy zastávaly- z hodného, klidného chlapce se stává agresivní, vznětlivý chlapec vyhledávající konflikty, naopak veselý hoch pro každou špatnost, se jeví jako úzkostné dítě bez zájmu o společnost. Ve škole pak nastávají problémy s učením, horší se prospěch, protože dítě není schopné vnímat zadané úkoly a nesoustředí se. Dítě se straní od spolužáků, uzavírá se do svého světa, ve škole zůstává déle, než je nezbytně nutné, cítí strach z návratu domů.

V noci dítě pronásledují noční můry, nemůže spát, nebo má lehký spánek s častým probuzením na jakýkoliv malý hluk. Může nastat i noční pomočování způsobené

potlačovaných strachem či záškuby těla vlivem zvýšeného svalového napětí, ale také skřípání zubů.

2.2 Následky domácího násilí pro dospělé

Fyzické týrání

Z fyzického týrání oběti mohou zůstat trvalé fyzické následky, jako jsou jizvy, šrámy, celkové oslabení organismu, poškození mozku, v nejhorším případě i vážné tělesné postižení vedoucí ke smrti oběti. U obětí fyzického týrání se objevují tendence ubližovat sami sobě. Nutkání pramení z důvodu, že oběť cítí vinu za to, co se jí dělo, a potřebuje nějakým způsobem ventilovat nahromaděnou psychickou bolest, jindy se jedná o potlačování svých emocí a prožití bolesti natolik, až nedokážou cítit nic jiného, než právě bolest a sami si jí působí pro uvolnění emocí. Vyskytují se různé sebedestruktivní sklony, zanedbávání sama sebe, odpírání si jídla- poruchy příjmu potravy, nebo i sebevražedné pokusy pramenící z pocitu, že si nezaslouží žít. Omezujícím je také neustálý pocit strachu a úzkosti z blízkosti druhé osoby, těžké navazování vztahů, nepřiměřená reakce z dotyku- úlek, nezastavitelný pláč a podobné negativní pocity doprovázející oběť.

Psychické týrání

V této formě týrání nalézáme bohatý výčet následků, se kterými se oběť ve svém životě potýká. Nejvíce ublíženo bývá sebevědomí oběti, která ať už krátkodobě či dlouhodobě slýchala, co je na ní špatného, zlého, co se někomu nelíbí na její vnější nebo vnitřní stránce. Oběť byla vedena k tomu, mít o sobě pouze negativní mínění, připadat si k ničemu, cítit se nadbytečná, neschopná, nehodna lásky. S nízkým sebevědomím úzce souvisí i ztráta sebeúcty, oběť si neváží svého života, zdraví, nezáleží jí na tom, kým je, připadá si, že musí být sama, protože si nezaslouží být milována a chtěná. Týrané ženy většinou zanevrou na partnerské vztahy, nevěří mužům, bojí se začít nový vztah a cítit k někomu náklonnost. Očekávají opakování prožitého pekla. Na druhé straně jsou ženy, které podvědomě inklinují k stále stejným typům mužů a zažívají násilí v různé formě znovu a znovu. To, co se odehrává u nich doma, jim připadá správné, partnera neustále omlouvají, a zůstávají laxní k tomu, svou situaci jakkoliv změnit. Střídá se pro ně období, kdy hledají útěchu a pomoc u druhé osoby, stěžují si na situaci doma, a souhlasí s tím, že musí něco změnit. Po počátečním rozhořčení ale jejich rozhodnost odejít upadá a u partnera zůstávají. Trauma z psychického týrání a znehodnocování osobnosti oběti může

být kompenzováno také přehnanou péčí o svůj zevnějšek. Ženy slýchající často urážky či posměšky na svůj vzhled si vytvoří mnohdy až nezdravou závislost na tom, jak vypadá, a podmiňují tomu celý svůj život. Lehko se dostávají do nekonečného boje s váhou, vedoucí až k poruchám příjmu potravy, či vyhledávají na svém vzhledu pro okolí neviditelné chyby, a jsou posedlé jejich eliminováním. U těchto žen může nastat i potřeba dokázat si, že jsou atraktivní, proto se snaží s potencionálními zájemci o svou osobu manipulovat.

U oběti, která zažívala zamezování společenského kontaktu, a byla omezována na vlastní svobodě, může vypuknout reakce na její nedobrovolné zůstávání pouze v domácnosti a kontrola nad každým krokem ve dvou podobách. První reakcí je neustálá touha po poznávání nových lidí, velmi snadné navazování přátelství, snaha „dohnat vše, co dělat nemohla a jít na místa, kam nesměla“, ve druhém případě může odpírání svobody zapříčinit vznik různých fobií, zejména fobie sociální, kdy oběť není připravená začít chodit do společnosti a s kontaktu s ostatními lidmi má strach doprovázený silnou úzkostí. Oběti uvádí také nesoustředěnost na činnosti spojené s běžným chodem domácnosti, ale i v pracovní oblasti, neschopnost být efektivní jako doposud, problémy s komunikací s lidmi, častá podrážděnost a náladovost.

Jakákoliv forma týrání s sebou nese zdravotní onemocnění, která v důsledku prožitých stresů a emočních vypětí mohou nastat již v průběhu násilí, či po jeho skončení. Dlouhodobé prožívání stresu je pro tělo signálem, aby se začalo bránit. Objevují se tedy bolesti různých částí těla, problémy s tlakem, srdeční činností, nespavostí, a podobné nepříjemné projevy, které oběť často přivedou k lékaři.

3 Attachment

Attachment byl rozpoznán a popsán anglickým psychologem a psychiatrem Johnem Bowlbym (1907-1990) ve čtyřicátých letech minulého století.

Zabýval se teologií, ale také vývojovou psychologií. Jeho výzkumy spojené s praxí spočívaly v práci s dětmi s poruchami chování. Bowlby si všiml vzájemného působení poruch chování těchto dětí a jejich historie spojené se ztrátou matky, vyrůstání v sirotčinci či v týrajícím prostředí.

3.1 Pojem Attachment v kontextu následků pro děti i pro dospělé

Pojem Attachment lze chápat více významy, a často i v odborné literatuře je popsán mnoha překlady. Dříve se autoři přikláněli ke sloům „připoutání se, přimknutí, vztahová vazba“. Nejčastěji používaným překladem tohoto slova je citové pouto. Termín označuje vztah dítěte k osobě, která o něj pečuje. Citové pouto znamená, že blízkost druhého člověka, zde pečující osoby, vyvolává emoce a pocity.

Současná věda dokázala, že lidský mozek se vyvíjí zhruba 23-25 let. Vývoj mozku člověka je přímo ovlivněn tím, co ho bude obklopuvat, a jakou péčí a interakce zažije se svými nejbližšími lidmi. Zejména v prvních pěti letech života se nejvýznamněji utváří citové pouto prostřednictvím prožívání zážitků a zkušeností, a podle prožitku štěstí a blaha, či utrpení a traumatu se formuje celá naše osobnost. To znamená, že nezdravá a nesprávná péče o dítě v raném věku natrvalo ovlivní jeho vztah k ostatním lidem a jeho způsob bytí mezi lidmi.

(Vrtbovská P., 2010)

3.2 Typy připoutání se dítěte k matce

a) Jistá citová vazba

Děti s jistou citovou vazbou prožívají život v bezpečí, cítí, že jejich potřeby jsou oprávněné a mohou být naplněny. Důvěřují svým rodičům, spolupracují a věří sami v sebe. Děti s fungující citovou vazbou svobodně vyjadřují vztek a zlost i proti rodiči, ale nechají se

uklidnit a utišit, vítají opravu vztahu. V otázce emocí tyto děti prožívají emoce kladné i záporné, ale oboje dokážou adekvátně zpracovat.

(Bowlby2010)

Dle mého názoru se již v útlém věku dítěte dá rozpoznat, zda je u něj rozvinuta jistá citová vazba. Dítě na okolí působí klidným, vyrovnaným dojmem, dokáže zpracovat svůj neúspěch či prohru například při soutěži v mateřské školce, není závistivé a nepřející k úspěchům druhých dětí, ale raduje se s nimi. Dítě s jistou citovou vazbou je dle mých zkušeností empatické k druhým osobám, dokáže lásku přijímat, ale i dávat, rozvíjí pozitivní vazby a dokáže vyjádřit své pocity, zejména vděk, radost, lítost.

b) Nejistá citová vazba

Rozporuplný, úzkostný typ

Děti s tímto druhem vazby již na první pohled vykazovaly různé projevy. Jednalo se především o situaci, kdy jejich matka odešla například do jiné místnosti. Děti typicky a očekávaně prožívaly těžce její odchod, ale zároveň také její návrat. Chtěly matku zpátky, ale současně kladly odpor, když se je snažila po návratu utěšit. Již zde je patrné, že něco není v pořádku. Děti s takto vytvořenou vazbou jsou v pozdějším věku úzkostné, neustále vyžadují pozornost a často k tomu používají i nevhodné způsoby chování. Bývají také roztěkané, rozrušené a vlastně nevědí, co chtějí. Rodiče těchto dětí jsou typičtí tím, že jejich chování k dítěti je nekonzistentní, někdy zde jsou pro dítě, jindy nikoliv. Rodiče se k dítěti chovají a naplňují jeho potřeby podle toho, jak se sami cítí, a své pocity dávají dítěti najevo. Takové chování vytváří rozporuplný typ citového pouta nebo naprostý odpor k citovému poutu.

(Bowlby 2010)

Vyhýbavý typ

Dalším typem citové vazby je vyhýbavý typ. V situaci, kdy matka odchází z místnosti, dítě pláče, ale jen na okamžik. Když se objeví cizí osoba, okamžitě přestává plakat, ale vyhýbá se očnímu kontaktu i všem ostatním neverbálním projevům druhé osoby, jako jsou dotyky, objetí, pohlazení.

Vyhýbavý typ Attachmentu se vyvíjí u dítěte, jehož rodiče jsou citově nepřítomní, nejsou tedy vnímaví a citliví k malému dítěti, projevují odmítání a odpor. Dítě je postupně ignoruje a nevyhledává jejich blízkost.

(Bowlby 2010)

Dezorganizovaný- dezorientovaný typ

V tomto případě je dítě při odchodu matky klidné, ale při jejím návratu se začne chovat velmi chaoticky, vzrušeně. Mimo jiné se zde objevuje vyšší hladina kortizolu a vyšší tepová frekvence než u jakékoliv jiné skupiny dětí s odlišným Attachment vzorcem. Tyto děti mají významně snížený práh tolerance stresu. Namísto toho, aby přirozeně zažívaly ve vztahu s rodičem nebeský klid a bezpečí, přítomnost rodiče u nich způsobuje alarm a negativní očekávání. A to i bez ohledu na to, jak se v daný okamžik rodič chová. Tento typ se objevuje z větší části u dětí týraných a zanedbávaných.

(Bowlby 2010)

3.3 Vnímání Attachmentu po psychické stránce

Vztah a pouto

V souvislosti se zdravým vztahem mezi dítětem a rodiči se hovoří o pěti základních potřebách, které musí být naplněny ve správném čase- v dětství, správným člověkem- rodiči, a správným způsobem- se zájmem a láskou. Jedná se o potřeby: místa, sycení, ochrany, podpory a limitů (omezení). Zatímco potřeba místa je v raném dětství naplňována doslovně, v období adolescence již mladý člověk hledá své vlastní místo a rodiče ho v tom podporují. V obou případech je zde obsažena láska a přijetí, ale v různých fázích života dítěte to znamená něco jiného. Attachment se projevuje zejména v situacích stresu, odloučení, kdy dítě vyhledává rodiče a potřebuje útěchu, ochranu a podporu.

Pokud v těchto chvílích vztah mezi dítětem a rodiči z nějakého důvodu nefunguje nebo není správně propojen, dítě prožívá trauma. Opakované prožívání negativních vjemů zanechává následky ve více aspektech. V následujících řádcích o některých z nich bude pojednáno.

(Vrtbovská P., 2010)

Význam- kdo jsem já?

Pokud je život dítěte spíše negativní, zničí se nevědomě i celkový smysl dítěte pro význam věcí, světa, a hlavně sama sebe. V podstatě každé traumatizované dítě dříve či později svou snahou o pochopení toho, proč právě ono je týráno, zanedbáváno, či zatracováno, uvěří tomu, že vše špatné působící tento fakt vychází právě z něj samotného. V dětství toto rozštěpení působí podobně jako rozpad atomu- má ničivé a toxické následky na vyvíjejícím se mozku.

Únik ve chvíli, kdy žádný únik není možný- rozdělení psyché

Psychika dítěte v traumatizujícím prostředí má jedinou možnost, jak přežít- přestat cítit. Vše empatické, nevinné, vnímavé zmizí a zůstane pouze jakýsi program, funkční část, ve které si dítě nepřipouští, že se daná věc děje právě jemu.

Rozpolcenost

Zde nastává problém s citovými vazbami. Dítě bude prožívat až extrémní stavy zalíbení a náklonnosti infantilního typu a zároveň stavy zoufalé osamělosti a izolace, odtržení od tohoto světa. Ve výsledku bude ještě mnohokrát ve svém životě zraněno, pro své nevědomé, avšak pro okolí nepochopitelné jednání v souvislosti s navazováním vztahů.

Komplexní změny v emočním vývoji

V závislosti na intenzitě a dlouhodobosti trauma dítěte se setkáváme s pozdějšími následky. V případě, kdy bylo trauma opravdu dlouhodobé a velmi těžké, dochází k poruchám emocionality, kontroly impulsů, schopnosti regulace afektu. To znamená, že takové dítě poté reaguje na svět a sociální interakci s rodiči výrazně odlišně, než běžné děti. U dítěte se objevují silné reakce a následně neobvyklé chování.

Podle mého názoru z běžného života tedy vyplývá, že dítě zdravé a šťastné může být i takové, které si své místo na hraní nalezne například na poli, při postavení „bunkru“, či na posedu v lese, a nebude potřebovat přepychový pokojíček. Namísto drahých hraček si vyrobí své vlastní z toho, co mu nabídne příroda. Mnohem důležitější význam bude mít to, zda se cítí bezpečně a milováno mezi svými rodiči, akceptováno takové, jaké se narodilo a přijímáno se svými výhrami i prohrami. Člověk si při prostudování různých materiálů uvědomí, v kolika věcech se sám jako osobnost našel a jakou návaznost tyto projevy

chování mají právě na to, jaké zázemí mu v dětství bylo poskytnuto. Ze svého dětství si odnášíme mnoho vzorců chování a nejspíše se nám stane, že v našem chování, zejména pokud již máme děti, spatříme nějaký vzorec chování právě od našich rodičů. To, v jakém prostředí jsme vyrůstali, nás ovlivní do budování vlastního života v nemalém měřítku.

4 Shrnutí teoretické části

Domácí násilí je poměrně aktuálním a veřejně probíraným tématem nejen v České Republice, ale i v zahraničních zemích. V teoretické části byly zvoleny kapitoly, které se mi zdály velmi důležité svým obsahem v kontextu domácího násilí a shledávám v nich podstatné údaje nejen pro odborníky, ale i širokou veřejnost. Zmíněn byl především význam pojmu domácí násilí, protože se v dnešní společnosti setkáváme s tím, že ne všichni lidé umí charakterizovat, co můžeme označit jako domácí násilí a co je pouhým partnerským konfliktem. Pojednání o vlastnostech oběti a agresora je dle mého názoru vhodnou pomůckou pro zamyšlení se v praktické situaci, pokud řešíme vztahy mezi lidmi a nejsme si jistí, zda by se domácí násilí mohlo v této konkrétní skupině osob vyskytovat. V tomto případě nám může pomoci výčet možných vlastností či projevů chování jedné i druhé strany.

Téma mé bakalářské práce by se dalo rozpracovat z mnoha pojetí. Bylo by jistě zajímavé psát například o následcích domácího násilí pouze v oblasti komunikačních bariér, duševního zdraví či schopnosti navazovat nové důvěrné vztahy.

V teoretické části byl charakterizován pojem domácí násilí jako celek, dále jeho specifické znaky, podle kterých ho lze rozpoznat, u kterých byly uvedeny praktické příklady. Byl zde nastíněn popis osobnosti agresora a jeho charakterových vlastností, osoby ohroženy domácím násilím a vysvětlení, proč se právě tyto specifické skupiny označují jako ohroženy tímto patologickým jevem, s doplněním vlastností, které oběti velice často spojují. Dále byly uvedeny nejčastější mýty o domácím násilí, takzvané zažitá fakta v široké veřejnosti, které dlouhodobě kolují po generacích a vytváří tak mylné informace o pojmu domácí násilí. Zde bylo popsáno, ve kterých oblastech se lidé dopouští chybného úsudku a byl doplněn pravdivý a podložený fakt.

Po popsání základních vymezení pojmů a zařazení do různých kategorií rozdělení bylo překročeno k detailní charakteristice následků domácího násilí, která byla rozdělena na následky pro děti a následky pro dospělé. V obou kapitolách byly následky členěny na následky psychické, fyzické a sociální, z nichž každé odvětví bylo podrobně rozepsáno. Společným pojmem pro obě kapitoly byla zvláštní kapitola věnující se tématu Attachment neboli citové vazbě, kde bylo zmíněno, o čem pojem Attachment pojednává, čím se zabývá a jaké jsou typy citových vazeb ve vztahu dítěte k rodiči. Poté byly popsány pocity dítěte

při dysfunkčních citových vazbách a důsledky pro život dítěte v raném věku, i později v dospívání, se kterými se setkáváme při nesprávném vytvoření vazby dítěte k matce.

Výběr kapitol byl koncipován především tak, aby se jednalo o stručnou charakteristiku dané problematiky, tedy domácího násilí, a rozsáhleji bylo pojednáváno o konkrétních následcích v různém vývojovém období našeho života v širokém spektru oblastí, které náš život významně ovlivňují.

Praktická část

Praktická část mé bakalářské práce je rozdělena do třech velkých kapitol s dalším členěním. V první kapitole je zmíněn cíl výzkumu, zvolená metoda, určení hlavní výzkumné otázky a dalších třech dílčích výzkumných otázek vedoucí k objasnění hlavní výzkumné otázky. Kapitola je doplněna o tabulku transformačních kroků, ve které je podrobně uvedeno, jakými kroky bylo dosaženo odpovědí na dílčí a poté hlavní výzkumnou otázku. Dále je zde popsán výzkumný soubor, průběh výzkumu, etická rizika a rizika zvolené výzkumné metody a očekávaný výsledek tohoto výzkumu. Druhá kapitola je věnována samotné interpretaci sbíraných dat a komentářům ke zjištěným údajům. V poslední kapitole jsou shrnuta všechna výzkumná data.

1 Cíl výzkumu

Bakalářská práce je zaměřena zejména na následky výskytu patologického jevu domácího násilí v rodině a jeho dopadu v oblasti psychické, fyzické a sociální. Cílem výzkumu bude poukázat na to, jak významně domácí násilí ovlivňuje vlastní život oběti a v kterých částech jeho vývoje se nejčastěji projevuje.

1.1 Výzkumná metoda

Pro praktickou část jsem zvolila více možností k získání potřebných materiálů k dosažení hlavního cíle výzkumu.

První volbou metody je kvantitativní výzkum proveden za pomoci dotazníku. Kvantitativní znamená, že šetření je navrženo tak, aby přineslo numerická data měřením proměnných.(Punch, 2008)

Zde jsem vybrala užší okruh respondentů různého věku, kteří odpovídali na stanovené otázky. Otázky byly konstruovány pro specifickou skupinu osob, která jakýmkoliv způsobem přišla do styku s domácím násilím, ať už na straně svědka či oběti. Počet otázek byl stanoven na třináct, dostatečně vypovídajících o zjišťovaném jevu. Položena byla většina otázek s širokým spektrem odpovědí a možností vlastního vyjádření. Dotazník byl zaměřen na podrobné zjišťování zanechání dopadu domácího násilí na osobnosti člověka z komplexního pohledu, v každé oblasti života a vývoje po stránce psychické, fyzické a sociální. Další metodou zvolenou pro výzkumnou část této práce byla kazuistika dvou osob

s přímým prožitkem několika forem domácího násilí. Rozhovor byl veden prostřednictvím dialogu, tzn. sdílením informací mezi mnou a dotazovanými, ze kterých jsem poté sepsala zkonstruovaný a ucelený příběh. Jména zúčastněných dotazovaných i dalších účastníků příběhu byly z důvodu zachování soukromí změněny.

1.2 Formulace výzkumných cílů

1.2.1 Hlavní výzkumná otázka zní:

V jakých oblastech a jak významně ovlivňuje domácí násilí budoucí život oběti?

1.2.2 Dílčí výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka je rozdělena do tří výzkumných otázek:

- **DVO1: Jaký dopad má domácí násilí na psychickou stránku osobnosti člověka?**

Cílem této dílčí otázky je zjistit, jaké následky po psychické stránce způsobí domácí násilí, a jakým způsobem dokáže významně snížit sebevědomí a sebeúctu člověka.

- **DVO2: Jaké psychosomatické projevy či následky, nebo i trvalé následky na zdraví oběti, se mohou objevit u obětí domácího násilí?**

Cílem této dílčí otázky je zjistit, jaké následky se projevují na fyzickém stavu člověka, do jaké míry je ovlivněn zdravotní stav psychikou a jaká onemocnění mohou vzniknout z dlouhodobého stresu, který domácí násilí způsobuje.

- **DVO3: Jaký vliv má domácí násilí na socializaci člověka, na jeho navazování a udržování kontaktů s okolím a jaké problémy přináší tento jev v jednání osobnosti v sociální oblasti?**

Cílem této dílčí otázky je zjistit, jakým způsobem se projevují psychické následky z domácího násilí v sociálním životě oběti, jak si dokáže po tomto zážitku vytvářet nové vazby s ostatními lidmi a které situace jí mohou působit potíže v oblasti jejího projevu chování k druhým lidem.

1.3 Tabulka transformačních kroků

Tabulka 1 - tabulka transformačních kroků

Dílčí výzkumné otázky	Tazatelská otázka	Jak budou odpovědi zjišťovány?	Kdo bude nositelem informací?
DVO1: Jaký dopad má domácí násilí na psychickou stránku osobnosti člověka?	Jakým způsobem a v jaké míře pocítujete dopad domácího násilí na své psychice? Podepsalo se domácí násilí na Vašem sebevědomí?	Dotazník	Lidé, kteří se setkali ve svém životě s domácím násilím- 15 dotazovaných respondentů
DVO2:Jaké psychosomatické projevy či následky, nebo i trvalé následky na zdraví oběti, se mohou objevit u obětí domácího násilí?	Projevilo se domácí násilí na Vašem zdraví? Pokud ano, jak konkrétně? Zaznamenali jste vliv psychiky, v tomto případě dlouhodobého stresu, na Váš fyzický stav?	Dotazník	Lidé, kteří se setkali ve svém životě s domácím násilím- 15 dotazovaných respondentů
DVO3: Jaký vliv má domácí násilí na socializaci člověka, na jeho navazování a udržování kontaktů s okolím a jaké problémy přináší tento jev v jedné osobnosti v sociální oblasti?	Jakým způsobem prožití domácího násilí ovlivnilo Váš sociální život? Vnímáte problémy v navazování nových citových vazeb? Jaké? Existují situace, kdy se chováte neadekvátně a víte, že je to následkem právě tohoto prožitku? Jaké?	Dotazník	Lidé, kteří se ve svém životě setkali s domácím násilím- 15 dotazovaných respondentů

1.4 Výzkumný soubor

Pro výběr výzkumného souboru mě inspirovali přátelé a blízké okolí, o nichž jsem věděla, že s domácím násilím mají zkušenosti. Jednalo se o 15 osob, různého věku, pohlaví, osobnostních rysů a způsobu života, které spojoval podobný traumatický prožitek. Zvolila jsem záměrně osoby, které znám, a mohla jsem se proto spolehnout na upřímnost a pravdivé informace výzkumného dotazníku. Také z důvodu, že všechny dotazované spojoval stejný zážitek, se podařilo některé osoby mezi sebou i seznámit a navzájem si předali své zkušenosti a rady, jak se s tímto prožitkem vypořádat. Tento fakt vnímám jako pozitivní a smysluplný aspekt, kterého se povedlo díky dotazníku docílit. Pro výběr respondentů na zpracování kazuistiky prostřednictvím rozhovoru jsem, s jejich informováním o mlčenlivosti a souhlasem, zvolila velmi blízké osobu, o kterých jsem věděla spousty informací a zároveň se nemusela ostýchat zeptat se na další doplňující fakta, u kterých jsem cítila, že jsou velmi osobní a nepříjemně se na ně odpovídá. Rozhovor- dialog byl za účelem zjištění základní anamnézy a příběhu vhodný zejména proto, že probíhal formou svěřování se dvou vzájemně známých a blízkých osob vztahově založených na důvěře. Myslím, že díky vzájemné důvěře se podařilo od obou respondentů zjistit podrobnější informace, než by tomu bylo s respondentem neznámým.

1.5 Průběh výzkumu

Od chvíle, kdy jsem se poprvé zamýšlela nad volbou tématu mé bakalářské práce, jsem si byla jistá, koho bych si přála jako osobu, případně osoby, které budou v této práci figurovat jako respondenti přinášející otevřeně informace o tom, co prožívali. Po finálním rozhodnutí o výběru daného tématu jsem je požádala, zda by byli ochotní se mnou uskutečnit rozhovor poskytující potřebné informace mému výzkumnému šetření. Respondenti souhlasili a domluvili jsme se na podrobnějších zásadách tohoto rozhovoru. Respondenti byli ujištěni, že jejich vyprávění bude anonymní a nemusí odpovídat na otázky, které jim budou nějakým způsobem nepříjemné, i když díky vzájemné vztahové blízkosti byl rozhovor velice upřímný a odpovědi na otázky vstřícné. Pro zachování informací jsme se domluvili na nahrávce rozhovoru na nahrávací zařízení, přičemž jejich neverbální projevy jsem si zaznamenávala na papír. Získaná data jsem přepracovala v případě rozhovoru s respondenty jako souvislý text vyprávění příběhu spolu se základními informací o jejich osobě, který jsem pojala jako kazuistiku. Pro svou první zvolenou metodu zjišťování a práci s daty- dotazník jsem zvolila formu emailové

korespondence, kdy jsem odeslala dotazníky všem respondentům a přijala od nich odpovědi na uvedené otázky. V případě dotazníku jsem přijaté odpovědi zpracovala do programu Microsoft Excel ve formě tabulek a následných grafů. Na závěr jsem provedla celkové vyhodnocení jednotlivých nejčtenějších odpovědí a spojila výslednou informaci s komentáři.

1.6 Etická rizika a rizika zvolené výzkumné metody

Vzhledem k tomu, že u výzkumné metody prostřednictvím dotazníku byli respondenti mou osobou známi, nehrozilo zde, že by některá z otázek nemohla být později doplněna o vysvětlení, v případě jejího nesprávného pochopení, a proto jsem věřila, že dotazník vyplní po případném povysvětlení každý dotazovaný. Etickým rizikem však mohlo být uvádění neúplných či zkreslených odpovědí, a to z důvodu, že se jednalo o velmi citlivé a negativní téma, se kterým nemusí být každý smířen a mohl být tedy přítomen stud či jiná emoce, díky které si dotazovaný některou informaci ponechal pro sebe.

1.7 Očekávané výsledky

Z výzkumné části bych ráda utřídila následky domácího násilí v různých oblastech života člověka, podrobně nastínila projevy citového či jakéhokoliv jiného týrání a jeho dopad na osobnost oběti. Toto téma je sice již veřejností probírané ve větší míře, než tomu bylo dosud, přesto si myslím, že následky domácího násilí jsou stále částečně bagatelizovány a není jim přikládána taková důležitost. Pomocí zpracování dvou kazuistik bych nejen ráda zdůraznila, jak hrozné prožitky si může člověk z rodiny, kde by měl být primárně přijat a milován, odnášet, ale také zároveň dovedla k zamyšlení čtenáře, kteří by mohli v příbězích sami objevit kousek sebe a vycítit tak, že i v jejich rodině něco není, jak má být a pokusit se tuto skutečnost změnit.

2 Interpretace zjištěných výsledků

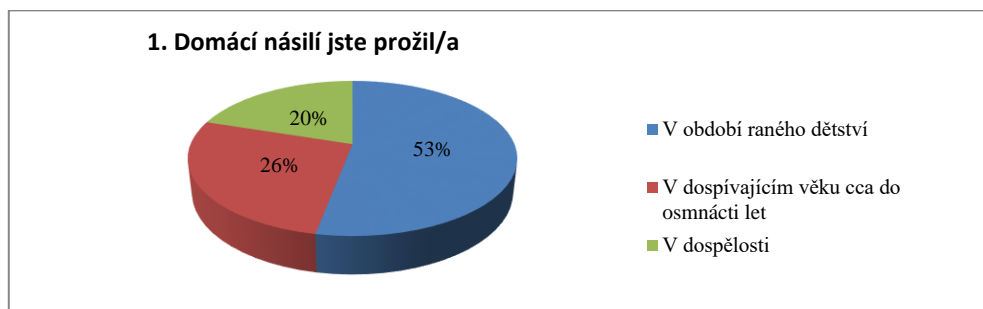
V této kapitole budou připomenuty zvolené výzkumné otázky a dále zhodnocena data získaná v průběhu výzkumu pomocí kvalitativního výzkumu.

Otázka č. 1- Domácí násilí jste prožil/a

Nejčastější odpovědí byla možnost v období raného dětství (8 respondentů). Druhou nejčastější odpovědí bylo v období dospívání, nejpozději do osmnácti let (4 respondenti), a na poslední příčce se objevila odpověď v dospělosti (3 respondenti). Z těchto odpovědí je tedy patrné, že domácí násilí se velice často objevuje v dětství a dospívání člověka, v jeho primární rodině, kde vyrůstá, dokonce v tomto výzkumu i častěji, než poté v dospělosti v již vlastní založené rodině.

Tabulka 2 - Domácí násilí

<i>Domácí násilí jste prožil/a</i>	<i>respondenti</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
V období raného dětství	8	8	53,33333
V dospívajícím věku cca do osmnácti let	4	4	26,66667
V dospělosti	3	3	20
Celkem respondentů	15	15	100

Obrázek 1 - Domácí násilí

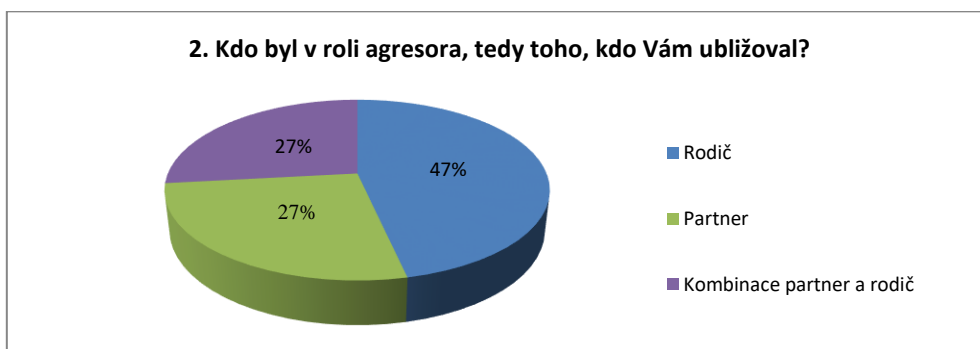

Otázka č. 2- Kdo byl v roli agresora, tedy toho, kdo Vám ublížil?

Zde odpovědí s nejvyšší četností byla zvolena možnost, že agresorem byl rodič (7 respondentů). V zastoupení stejného počtu odpovědí poté následovala odpověď partner (4 respondenti) a kombinace rodiče a partnera (4 respondenti). Tato otázka úzce navazovala na předchozí první otázku a opět potvrdila již zmiňované rozšíření domácího násilí zejména ve vztahu dítě-rodič.

Tabulka 3 - Kdo byl v roli agresora

<i>Kdo byl v roli agresora, tedy toho, kdo Vám ubližoval?</i>	respondenti	n	%
Rodič	7	7	46,66667
Blízký rodinný příbuzný	0	0	0
Partner	4	4	26,66667
Kombinace uvedených, doplňte prosím- zde zvolen vždy partner a rodina	4	4	26,66667
Celkem respondentů	15	15	100

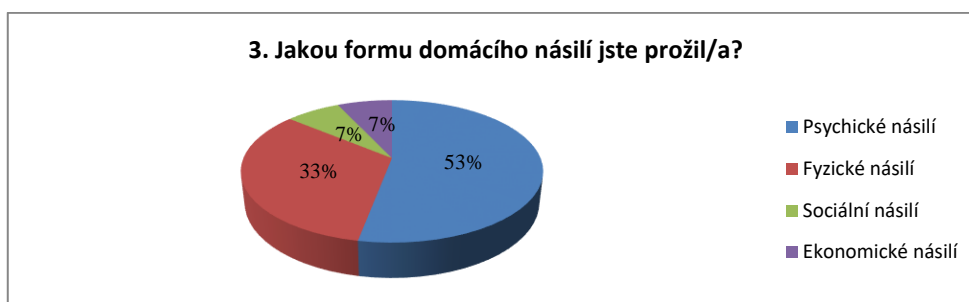
Obrázek 2 - Kdo byl v roli agresora

Otázka č. 3- Jakou formu domácího násilí jste prožil/a?

Nejvíce zvolenou odpovědí zde bylo prožití násilí psychického rázu (8 respondentů). V četnosti za ním následovalo násilí fyzické (5 respondentů), se stejným počtem odpovědí (1 respondent) poté prožití násilí sociálního a ekonomického. Z těchto odpovědí je patrné, že se v rodinách dotazovaných nejčastěji odehrávalo psychické násilí, které, podle samotných respondentů i odborníků, napáchá větší škody na osobnosti oběti, než jakákoliv jiná prožitá forma násilí. Respondenti se podrobně rozhovořili o konkrétních příkladech v následujících dotazníkových otázkách.

Tabulka 4 - Forma domácího násilí

Jakou formu domácího násilí jste prožil/a?	respondenti	n	%
Psychické násilí (nadávky, ponižování, výhrůžky, atd.)	8	8	53,33333
Fyzické násilí (bití, škrčení, dušení, tahání za vlasy, pálení cigaretou, omezování osobní svobody, atd.)	5	5	33,33333
Sociální násilí (zakazování styku s rodinou, kontrola nad všemi kontakty, sledování, atd.)	1	1	6,66667
Ekonomické (znenáhla přístup k penězům, hlídání příjmů a výdajů, atd.)	1	1	6,66667
Celkem respondentů	15	15	100

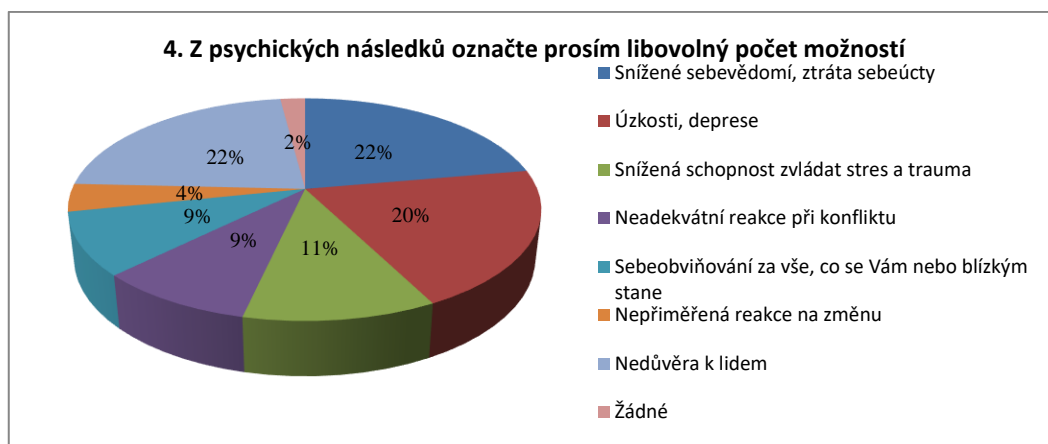
Obrázek 3 - Forma domácího násilí

Otázka č. 4- Z psychických následků označte prosím libovolný počet možností

První místo v četnosti odpovědí zde obsadily se stejným počtem zvolení (10x zvoleno) dvě možnosti a to snížené sebevědomí, ztráta sebeúcty a nedůvěra k lidem. Další odpovědi následující po nejčastěji zvolené byla snížená schopnost zvládat stres a trauma (9x zvoleno). Se stejným počtem odpovědí (4x zvoleno) byly zvoleny možnosti neadekvátní reakce při konfliktu a sebeobviňování za vše, co se Vám nebo blízkým stane. Poslední zaznamenanou (1x zvolenou) odpovědí byla nepřiměřená reakce na změnu. Z těchto odpovědí vyplývá, že největší dopad má psychické násilí především na sebehodnocení a sebeúctu člověka, který je mu vystavován. Stejně tak neméně velký vliv má psychické násilí na schopnost vypořádat se stresem a zátěžovými situacemi, u obětí domácího násilí se tato schopnost znovu prožít a zpracovat zažitá trauma snižuje.

Tabulka 5 - Psychické následky

<i>Z psychických následků označte prosím libovolný počet možností</i>	respondenti	n	%
Snížené sebevědomí, ztráta sebeúcty	10	10	22,22222222
Úzkosti, deprese	9	9	20
Snížená schopnost zvládat stres a trauma	5	5	11,11111111
Neadekvátní reakce při konfliktu	4	4	8,88888889
Sebeobviňování za vše, co se Vám nebo blízkým stane	4	4	8,88888889
Nepřiměřená reakce na změnu	2	2	4,44444444
Nedůvěra k lidem	10	10	22,22222222
Žádné	1	1	2,22222222
Jiné, doplňte prosím	0	0	0
Celkem respondentů	15	15	100

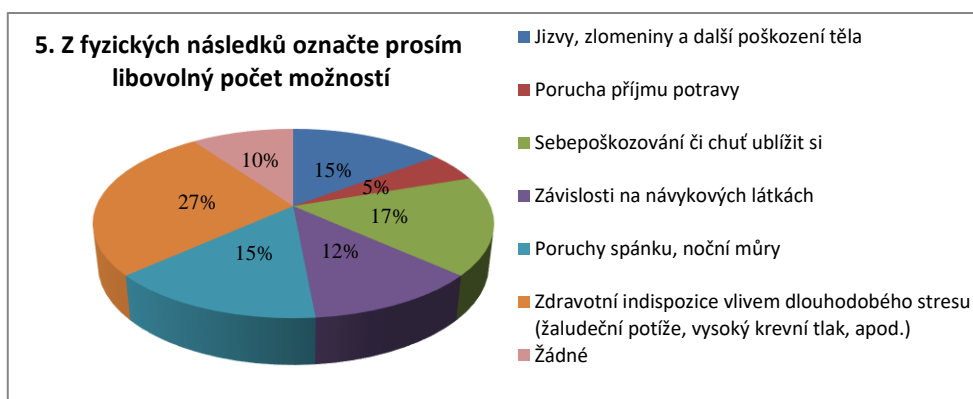
Obrázek 4 - Psychické následky

Otázka č. 5- Z fyzických následků označte prosím libovolný počet možností

Nejčastěji zvolenou odpovědí (11x zvoleno) byla možnost následku zdravotní indispozice vlivem dlouhodobého stresu (vysoký krevní tlak, žaludeční potíže, apod.). Následovala možnost následku sebepoškozování či chuti ublížit si (7x zvoleno). Další příčku obsadily odpovědi možných následků, jako jsou poruchy spánku, noční můry (6x zvoleno) a jizvy, zlomeniny a různá fyzická poškození těla (6x zvoleno). Objevil se zde i následek poruchy příjmu potravy (2x zvoleno). Z těchto výsledků je patrné, že domácí násilí je pro člověka podstatným stresujícím faktorem v životě a jeho tělo poté po období napětí reaguje velmi citlivě na prožitý stres. V okamžiku, kdy člověk z prostředí s výskytem domácího násilí odchází, se na jeho fyzickém zdraví objevují dopady prožitků napětí a stresu.

Tabulka 6 - Fyzické následky

<i>Z fyzických následků označte prosím libovolný počet možností</i>	respondenti	n	%
Jizvy, zlomeniny a další poškození těla	6	6	14,63414634
Porucha příjmu potravy	2	2	4,87804878
Sebepoškozování či chuť ublížit si	7	7	17,07317073
Závislosti na návykových látkách	5	5	12,19512195
Poruchy spánku, noční můry	6	6	14,63414634
Zdravotní indispozice vlivem dlouhodobého stresu (žaludeční potíže, vysoký krevní tlak, apod.)	11	11	26,82926829
Jiné, doplňte prosím	0	0	0
Žádné	4	4	9,756097561
Celkem respondentů	15	15	100

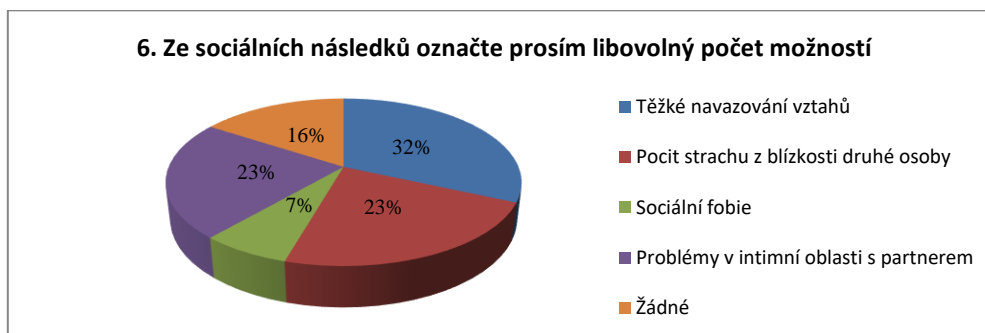
Obrázek 5 - Fyzické následky

Otázka č. 6- Ze sociálních následků označte prosím libovolný počet možností

Zde byla v největší míře zvolena možnost těžké navazování vztahů (10x zvoleno). Na druhém místě se stejným počtem zvolení (7x) byly odpovědi pocit strachu z blízkosti druhé osoby a problémy v intimní oblasti s partnerem. Třetí místo patřilo odpovědi sociální fobie (2x). Z těchto odpovědí je patrné, že dopad domácího násilí v sociální oblasti je významný zejména v navazování nových společenských kontaktů a působí oběti potíže v důvěře a intimním kontaktu s případným partnerem.

Tabulka 7 - Sociální následky

<i>Ze sociálních následků označte prosím libovolný počet možností</i>	respondenti	n	%
Těžké navazování vztahů	10	10	32,25806452
Pocit strachu z blízkosti druhé osoby	7	7	22,58064516
Sociální fobie	2	2	6,451612903
Problémy v intimní oblasti s partnerem	7	7	22,58064516
Jiné, doplňte prosím	0	0	0
Žádné	5	5	16,12903226
Celkem respondentů	15	15	100

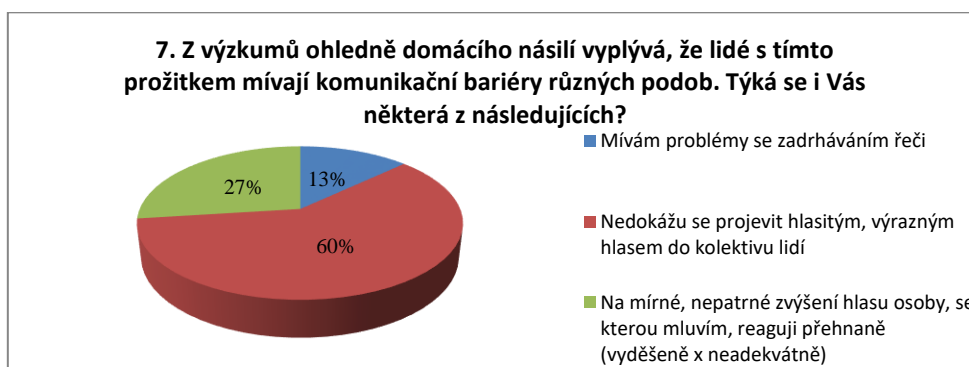
Obrázek 6 - Sociální následky

Otázka č. 7- Z výzkumů ohledně domácího násilí vyplývá, že lidé s tímto prožitkem mívají komunikační bariéry různých podob. Týká se i Vás některá z následujících?

Respondenti zde nejčastěji volili odpověď, že se nedokážou projevit hlasitým, výrazným hlasem do kolektivu lidí (9x zvoleno). Další označená komunikační bariéra byla, že respondenti na mírné, nepatrné zvýšení hlasu osoby, se kterou mluví, reagují přehnaně (vyděšeně x neadekvátně), (4x zvoleno). Poslední objevující se odpovědí byl problém respondentů se zadržáváním řeči (2x zvoleno). Těmito odpověďmi od respondentů byl získán ucelený názor na souvislost mezi prožitím domácího násilí a následnými problémy v oblasti komunikace. Byl zde prokázán určitý dopad.

Tabulka 8 - Komunikační bariéry

<i>Z výzkumů ohledně domácího násilí vyplývá, že lidé s tímto prožitkem mívají komunikační bariéry různých podob. Týká se i Vás některá z následujících?</i>	respondenti	n	%
Mívám problémy se zadržáváním řeči	2	2	13,3333333
Nedokážu se projevit hlasitým, výrazným hlasem do kolektivu lidí	9	9	60
Na mírné, nepatrné zvýšení hlasu osoby, se kterou mluvím, reaguji přehnaně (vyděšeně x neadekvátně)	4	4	26,6666667
Celkem respondentů	15	15	100

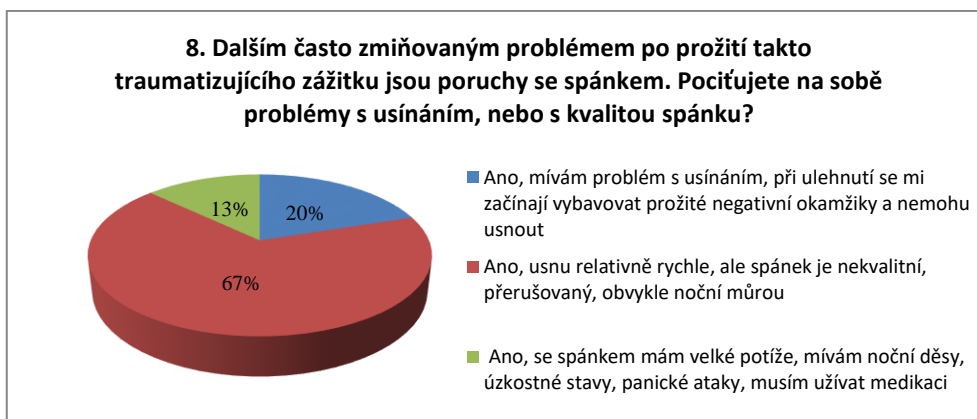
Obrázek 7 - Komunikační bariéry

Otázka č. 8- Dalším často zmiňovaným problémem po prožití takto traumatizujícího zážitku jsou poruchy se spánkem. Pociťujete na sobě problémy s usínáním, nebo s kvalitou spánku?

Zde nejvíce respondentů odpovědělo, že usínají poměrně rychle, ale jejich spánek je nekvalitní přerušovaný, často doprovázený noční můrou (10 respondentů). Na druhém místě v četnosti odpovědí respondenti zvolili možnost problémů s usínáním, při usínání se jim vybavují negativní prožitky (3 respondenti). Velké problémy se spánkem, noční můry, a potřebu medikace kvůli spánku uvedli 2 respondenti. Tato otázka s dosaženými odpověďmi nám umožnila představu, na kolik je ovlivněn spánek člověka, který prožil domácí násilí, zda má prožitek vliv na kvalitu spánku a jeho průběh, či nepříjemné stavy, které mohou spánek doprovázet.

Tabulka 9 - Poruchy se spánkem

<i>Dalším často zmiňovaným problémem po prožití takto traumatizujícího zážitku jsou poruchy se spánkem. Pociťujete na sobě problémy s usínáním, nebo s kvalitou spánku?</i>	respondenti	n	%
Ano, mívám problém s usínáním, při ulehnutí se mi začínají vybavovat prožité negativní okamžiky a nemohu usnout	3	3	20
Ano, usnu relativně rychle, ale spánek je nekvalitní, přerušovaný, obvykle noční můrou	10	10	66,66666667
Ano, se spánkem mám velké potíže, mívám noční děsy, úzkostné stavy, panické ataky, musím užívat medikaci	2	2	13,33333333
Ne, spánek nijak poznamenaný nemám	0	0	0
Celkem respondentů	15	15	100

Obrázek 8 - Poruchy se spánkem

Otázka č. 9- Jaké pro Vás bylo navázání důvěrného vztahu s partnerem po prožití násilí?

Tato otázka se konkrétněji zaměřovala přímo na schopnost znovu se zamilovat a navázat důvěrný kontakt s opačným pohlavím. Dalo by se říci, že zde polovina respondentů (7x zvoleno) odpověděla jednou možností, a to, že pro ně bylo navázání nového vztahu těžké po stránce nejen psychické, ale i fyzické. Zmiňují zde obavy s dotyků partnera, uhýbání určitým gestům připomínajícím jim předchozí zkušenost, apod. Druhá polovina respondentů (7x zvoleno) hovoří o problému psychickém v navázání nového vztahu, fyzický problém nezaznamenali. Žádný vliv na navazování vztahů zvolil pouze jeden respondent. Zde vidíme, že problém s navazováním vztahů je velice častý, minimálně je přítomna nedůvěra, podezřívavost partnera, často kromě psychických bloků zde můžeme vidět také strach z dotyku, vyhýbání se intimitou.

Tabulka 10 - Vztah s partnerem

<i>Jaké pro Vás bylo navázání důvěrného vztahu s partnerem po prožití násilí?</i>	respondenti	n	%
Velmi těžké, nedůvěřoval/a jsem, bál/a jsem se fyzického kontaktu, ustupovala dotykům, blízkost druhého pro mě byla narušením komfortní zóny	7	7	46,66666667
Těžké, neměl/a jsem problém s fyzickým sblížením, ale po psychické stránce byla přítomna silná nedůvěra, obavy, podezřívavost	7	7	46,66666667
Nezaznamenal/a jsem vliv prožití násilí na schopnosti navázat vztah	1	1	6,66666667
Celkem respondentů	15	15	100

Obrázek 9 - Vztah s partnerem

Otázka č. 10- Kdo Vám pomáhá smířit se, či léčit tyto následky?

Tato otázka byla svými odpověďmi velmi zajímavá. Nejčastěji respondenti odpovídali, že jim se smířením a novým začátkem života pomáhá partner (7 respondentů). S počtem čtyř respondentů byla volena odpověď, že na sobě pracují dotyční sami. 3 respondenti odpověděli, že jejich pomocníkem je rodina. Pouze jeden respondent odpověděl, že mu pomohla odborná pomoc. Odpovědi vedou k zamyšlení, zda je odborná pomoc pro tuto cílovou skupinu nedostatečná, či nemá tolik zkušeností s prací s touto cílovou skupinou, nebo zda oběti domácího násilí volí raději blízké a známé osoby z důvodu, že je toto téma pro ně příliš citlivé a možná i „tabu“ pro cizího posluchače.

Tabulka 11 – Vyrovnání se s následky

<i>Kdo Vám pomáhá smířit se, či léčit tyto následky?</i>	respondenti	n	%
Pracuji na sobě sám/sama	4	4	26,66666667
Partner	7	7	46,66666667
Rodina	3	3	20
Psycholog a další odborníci	1	1	6,66666667
Celkem respondentů	15	15	100

Obrázek 10 – Vyrovnání se s následky

Otázka č. 11- Myslíte si, že prožití domácího násilí ovlivňuje Váš současný život?

11 respondentů zde odpovědělo, že jim prožití domácího násilí ovlivňuje život významně ve více oblastech života, například v jejich sebehodnocení, v sociálním životě, v intimní oblasti, apod. 4 respondenti zvolili možnost částečného ovlivnění jejich života, min. v jedné oblasti. Ani jeden respondent nezvolil možnost, že by mu prožití domácího násilí nijak nebo v minimálním rozsahu ovlivnil život. Tato výzkumná otázka poukázala na to, že i krátkodobé žití v násilí náš život změní, ovlivní nás po různých stránkách, a žít jako před jeho prožitím bez jakékoliv změny je nepravděpodobné.

Tabulka 12 - Ovlivnění současného života

<i>Myslíte si, že prožití domácího násilí ovlivňuje Váš současný život?</i>	respondenti	n	%
Ano, ve většině oblastí (sebehodnocení, sociální život, apod.)	11	11	73,3333 3333
Částečně ano (např. jen v jedné oblasti života)	4	4	26,6666 6667
Ne, jen minimálně	0	0	0
Celkem respondentů	15	15	100

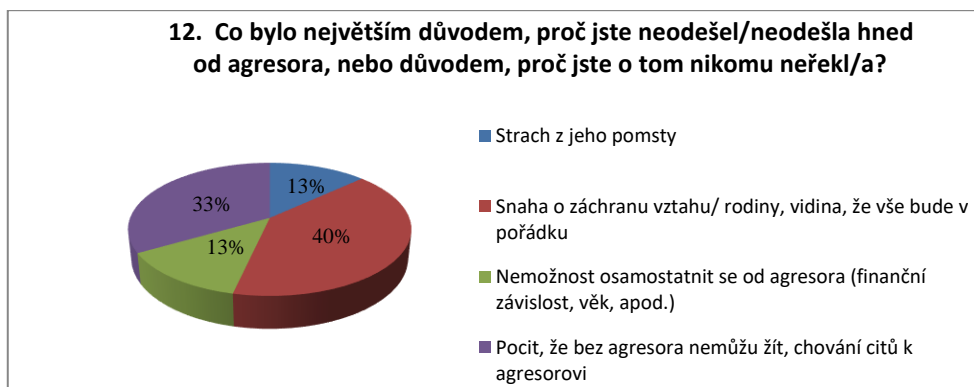
Obrázek 11 - Ovlivnění současného života

Otázka č. 12. Co bylo největším důvodem, proč jste neodešel/neodešla hned od agresora, nebo důvodem, proč jste o tom nikomu neřekl/a?

Tato otázka byla velmi soukromá a nahlízející otevřeně do nitra respondentů, proto oceňuji to, že odpověděli. 6 respondentů odpovědělo, že jejich hlavním důvodem, proč neodejít z násilí, byla snaha o záchranu vztahu, o udržení rodiny. 5 respondentů zvolilo možnost z důvodu hlubokých citů k tomu, kdo byl agresor, pocit, že bez něj nemůže oběť žít. Po dvou odpovědích od respondentů byla zvolena odpověď nemožnosti osamostatnit se od agresora, či strach z jeho pomsty. Zde se potvrzuje již celkem zažitý fakt, že oběť zůstává v prostředí výskytu násilí zejména kvůli udržení toho, co bylo založeno, z důvodu udržení vztahů, rodiny, či citů k agresorovi, jenž je stále omlouván obětí za své činy.

Tabulka 13 - Důvod zůstání u agresora

<i>Co bylo největším důvodem, proč jste neodešel/neodešla hned od agresora, nebo důvodem, proč jste o tom nikomu neřekl/a?</i>	respondenti	n	%
Strach z jeho pomsty	2	2	13,33333333
Snaha o záchranu vztahu/ rodiny, vidina, že vše bude v pořádku	6	6	40
Nemožnost osamostatnit se od agresora (finanční závislost, věk, apod.)	2	2	13,33333333
Pocit, že bez agresora nemůžu žít, chování citů k agresorovi	5	5	33,33333333
Neustálé omlouvání agresorova chování a obviňování sebe samé/ho	0	0	0
Jiné, doplňte prosím	0	0	0
Celkem respondentů	15	15	100

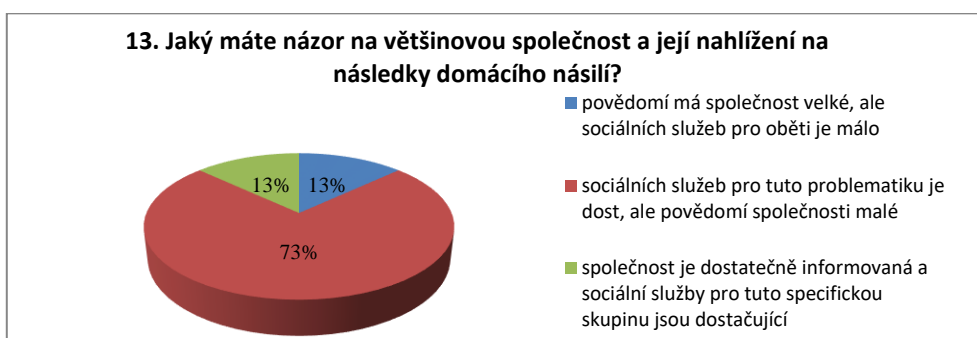
Obrázek 12 - Důvod zůstání u agresora

Otázka č. 13- Jaký máte názor na většinovou společnost a její nahlížení na následky domácího násilí?

11 respondentů odpovědělo, že sociálních služeb pro tuto cílovou skupinu je dostatečné množství, ale povědomí a představa společnosti malá. 2 respondenti odpověděli, že povědomí společnosti je poměrně velké, ale sociálních služeb pro tuto cílovou skupinu je nedostatek. 2 respondenti zvolili odpověď dostačující sítě sociálních služeb i povědomí společnosti. Z těchto odpovědí je patrné, že oběti cítí nedostatek podpory či pochopení ze strany společnosti, mají pocit, že většina společnosti domácí násilí odděluje od veřejných problémů a staví ho do pouzde do soukromých záležitostí.

Tabulka 14 – Náhled společnosti na problematiku domácího násilí

<i>Jaký máte názor na většinovou společnost a její nahlížení na následky domácího násilí?</i>	respondenti	n	%
Myslím si, že jsou bagatelizovány, společnost se nezaobírá tím, co domácí násilí může způsobit, nijak podrobněji a detailně, měla by však být věnována větší pozornost práci s oběťmi domácího násilí-> tzn. povědomí má společnost velké, ale sociálních služeb pro oběti je málo	2	2	13,33333333
Myslím si, že společnost příliš nechce o tomto sociálním problému v rodinách příliš hovořit, toto téma je bráno jako každého osobní věc, bez nutnosti rozebírat ji veřejně, bylo by zapotřebí rozšířit mezi společnost, že je třeba nezavírat oči-> tzn., sociálních služeb pro tuto problematiku je dost, ale povědomí společnosti malé	11	11	73,33333333
Myslím si, že si je následky domácího násilí již většinová společnost značně vědoma a neustále se vyvíjí práce s osobami, které domácím násilím prošli-> tzn. společnost je dostatečně informovaná a sociální služby pro tuto specifickou skupinu jsou dostačující	2	2	13,33333333
Celkem respondentů	15	15	100

Obrázek 13 – Náhled společnosti na problematiku domácího násilí

2.1 Kazuistika dotazovaných respondentů

Kazuistika č. 1

Damián žil v domácnosti, kde probíhalo domácí násilí, od dětství do svých osmnácti let. Prožil si jeho psychickou i fyzickou formu, a to nejen jako svědek domácího násilí, které se dělo jeho matce a bylo působeno otcem, tedy jejím partnerem, ale i on sám se ocitl v roli oběti. V rozhovoru se mnou otevřeně promluvil o věcech, které se mu stávaly v jeho vlastní rodině, a o dopadu těchto zážitků na jeho nynější život.

Damián si začal uvědomovat, že je v rodině něco špatně cca ve svých čtyřech letech, kdy jsou děti už velice vnímavé po duševní stránce a především k situacím, které se kolem nich odehrávají. Často slýchal, jak otec na matku křičí, oslovuje ji hrubě a vulgárně. „Doma panovalo neustálé napětí, střídalo se období našťvaného ticha a ignorace, spolu s křikem, pláčem a strachem. Vzpomínám si na chvíli, kdy mi bylo asi pět, a bál jsem se večer vstát na toaletu, protože otec neměl rád, když jsem po ulehnutí do postele ihned nespal. Ze strachu jsem tedy nešel a ráno dostal za svou nehodu první výprask. Otec mě shodil na tvrdé topení a narazil mi žebra. Víc než každý další nádech mě však v té době bolel fakt, že nemám tátu jako kamarádi ve školce. Pro ty tátové chodili, vždy si s nimi plácnuli na pozdrav, objali je, a mluvili třeba o tom, jak si spolu doma zahrají fotbal. To jsem neznal...“

Další nehezká vzpomínka se Damiánovi vybaví hned v zápětí. „Otec se mnou jednal stále stejným způsobem- nechával mě vždy uvěřit, že už bude vše jinak, že se změnil, a poté se zachoval stejně krutě. Slíbil, že se mnou bude učit, a já se dokonce i na to učení, pro většinu nepochopitelně, těšil. Když však došlo na věc, otec mě bil za každou špatnou odpověď a mluvil o mně jako o hloupé nule, co nikdy nic nedokáže. Stejně tak mi vyprávěl o tom, kam pojedeme, ale nestalo se tak ani jednou. Slíbil mi, že už nebude bít matku, nejméně stokrát. Ale vždy mě ještě nutil se dívat, a pokud jsem chtěl zasáhnout, dostal jsem taky.“

Damián vypráví o způsobu jednání jeho otce v dalších příkladech. „Vždy se mě zeptal na můj názor ohledně různých věcí, a potom se začal hlasitě a pohrdavě smát všemu, co jsem řekl. Když jsem se rozhodl přestat odpovídat, sepsal výčet příkazů, které jsem musel umět nazpaměť, a pokud jsem něco porušil, vždy následoval trest. Jednalo se o věci typu špatně položená vidlička, málo umyté boty, nevhodný tón hlasu při pozdravu, a podobně.“

Okolo svých patnácti let se Damián pokusil vše zastavit a otce nahlásil na sociálně- právní ochraně dětí. Jeho matka však, nejspíše ze strachu, vše popřela a od té doby bylo vše ještě mnohem horší, protože se otec Damiánovi mstil.

Příběhů ze svého dětství, při kterých doslova mrazí, Damián vyprávěl opravdu nesčetné množství. Rozhodla jsem se zmínit právě tyto, pro představu, jak těžké dětství a dospívání Damián měl, než se v osmnácti letech odstěhoval desítky kilometrů daleko a osamostatnil se. Dalším důvodem zmínění se právě o těchto zážitcích je jejich dopad na již samostatný život tohoto mladého muže. Damián o nich podrobně hovořil.

„Pokud začnu od svého dětství, první následky otcova jednání si vybavuji ve spojitosti se školními povinnostmi. Měl jsem velké problémy se psaním, psal jsem roztěkaně, nesoustředěně, i přesto, že tužku jsem držel až křečovitě. Později jsem si tento projev a další, jako například nepříjemnou svalovou ztuhlost a neschopnost se pořádně uvolnit a chvílku relaxovat v nebojovném postavení, čekající každým okamžikem na to, že se něco přihodí a proto nemůžu být klidný, spojil právě s nepřetržitým napětím v domácím prostředí. Učení mi také příliš nešlo, protože jsem místo věnování se učivu neustále přemýšlel nad mezilidskými vztahy a tím, jak z této pasti co nejdříve ven, především jak přesvědčit matku, aby odešla. V jednání s lidmi jsem se neustále obviňoval i za to, co nebylo způsobeno mým zapříčiněním, a přebíral zodpovědnost za druhé, a tato vlastnost mi zůstala dodnes. Mám potřebu udělat naprosto vše, abych nějakou situaci zachránil, i když se mě třeba v podstatě netýká, a to proto, že nenávidím pocit bezmoci, který jsem zažíval dlouhá léta. Velkým problémem pro mě je důvěra k lidem, otevřít někomu své nitro je velice těžký úkol a stále nedokážu naplno požádat o pomoc, jelikož jsem si musel ve všech případech pomoci pouze sám. Co se týká zdraví, zde psychosomatika opravdu vzala vše do svých rukou. Kromě žaludečních nevolností mě doprovází vyšší tlak a tep, ve vypjatějších situacích pocit tísně na hrudi. Často mě pálí žába a mívám silné bolesti hlavy, či krční páteře. Všechny tyto projevy nemají podle lékařů příčinu v nějakém onemocnění, ale jsou způsobeny dlouhodobým vystavováním se stresu. Přesvědčil jsem se o tom, že tělo je ve stresových situacích nezlomné, silnější, než kdy jindy a dokáže vydržet velký psychický tlak a efektivně fungovat. Jak však nastane období, kdy může chvílku být v klidném stavu, okamžitě se vše, co do té doby nebylo znát, projeví. U mě se to projevilo na imunitě. Jen jsem odešel z domu bydlet sám, projevilo se několikaleté potlačované vyčerpání, a podobě alergií, astma, a jiných. Co se týká spánku, spím neklidně, spánek je přerušovaný nočními

můrami, ve kterých se objevují scény z domu. Napětí nezmizí z mého těla ani v noci, v podobě skřípání zubů a trhavých pohybů. Myslím, že s některými věcmi se dá pracovat, hlavně sám se sebou, svou sebeúctou a volbou toho, jaký sám jednou budu otec. Přesto jsou důsledky, které z mého života bohužel již nikdy nezmizí...“

Kazuistika č. 2

Karolína v rozhovoru se mnou vyprávěla o domácím násilí v partnerském vztahu, kde byla obětí svého manžela. Karolína poznala Petra náhodou na autobusové zastávce. O jejich prvotním poznání vypráví zasněně, s úsměvem. „Petr byl typický muž, kterého si na ulici ihned všimnete. Měl charisma, které z něj vyřazovalo na dálku. Uhrančivé modrozelené oči s dlouhými řasy, delší ledově čokoládové vlasy, jemné strniště, krásný bílý úsměv, mužské rysy, silná ramena a ochranné ruce...“ Karolína se na chvíli odmlčí a pak pokračuje: „Oslovil mě jako první, podal mi papírek se svým číslem a jako bonus přidal ten oslnivý úsměv. První schůzka byla jako z romantického filmu. Přinesl velký pugét lilíí vonících po celém okolí, vzal mě na projížďku svým autem a za zvuků hudby, kterou jsem neznala, ale líbila se mi, jsme si celé hodiny povídali. Další schůzky byly stejně kouzelné a já se bezhlavě zamilovala.“ Po roce vztahu si Karolína Petra vzala, a po půl roce od svatby se narodila Sofinka se Stelinkou, dvojčata znamenající třešničku na pomyslném dortu těchto lidí, jehož složením byla láska a krásný vztah. Pocit štěstí však nevydržel dlouho, Karolína si začala všimnout, jak je Petr náladový a jaké malichernosti řeší, pokud není správně naladěný. Začaly mu vadit kapky na sporáku, příbor položený šikmo, připravená jiná barva košile do práce, vzor trička, které měla Karolína na sobě, dětský pláč, postupně řada dalších a dalších věcí, které většina lidí ve vztahu neřeší. Karolína vzpomíná již bez úsměvu, kolik nadávek, křiku, ponižování a útoků na své sebevědomí si musela vyslechnout za tyto maličkosti. Afektivní chování jejího manžela se rychle stupňovalo, až vygradovalo k prvnímu fyzickému napadení. „Pamatuji si přesně, kdy to bylo. Uvařila jsem večeři a řekla Petrovi, že se půjdu vysprchovat a upravit. Na to mi zprudka odpověděl něco o tom, jak si můžu dovolit ho nechat samotného v pokoji a jít si na hodinu sama do koupelny, když může kdykoliv něco potřebovat. Přišlo mi to absurdní, a tak jsem se tomu pouze zasmála a šla ho obejmout s tím, že budu spěchat, aby na mě dlouho nečekal a mohla jsem mu být k dispozici. Jak jsem ho objala, chytl mé ruce a sevřel je tak silně, že jsem ucítila ostrou bolest v prstech a zvuk křupnutí. To byl ovšem teprve začátek. Dal vařit vodu, chytl mě, přivázal k židli a tou horkou vodou mi stříkal z rozprašovače do obličeje.“

Poté přinesl kleště a dlouze se zadíval na moje ústa. To, co přišlo potom, mě přivedlo do mdlob. Vyrhl mi zub. Komentoval to slovy, že teď, s novým úsměvem, si dobře rozmyslím, čemu se příště zasměju. Poté mě rozvázal a někam odešel. Druhý den, jak to bývá, přišel s kyticí růží a slzami v očích. Nevěřila jsem tomu, že někdo dokáže být tak krutý ke člověku, jemuž vyznával dosud lásku. Petr se omlouval, prý nechápal, kde se to v něm vzalo, plakal a vypadal, že je mu to opravdu líto. Odpustila jsem. Kdybych však věděla, co mě ještě čeká, uteču ihned. Ale já místo toho odpouštěla dále a dále. Až tak moc je láska slepá. Dny plynuly stále ve stejném duchu- nadávky, facky, občasné udeření pěstí, kolotoč omluv. Petr dokázal být tak úžasným, pozorným partnerem, skvělým a vtipným otcem pro naše dvě princezny, ale pak, jako mávnutí kouzelným proutkem, přišlo probuzení. Za maličkost, které nebylo třeba dávat význam, začalo vždy peklo. Ale já se necítila připravená na to, odejít a sama živit dvě malé děti. Živil nás on, nutno říct, že jsme měli, co bylo třeba, jen moje duše trpěla... Jednoho dne přišel opět nějaký větší podnět, pro mě neznámý, který Petra přinutil k opakování podobné hrůzy, jako předtím. Znovu mě svázal, a ostříhal mi mé vlasy po pás na krátko. Prý abych si o sobě nemyslela, že se někomu zalíbím, kdybych odešla. Potom v náručí přinesl Sofinku a držel ji nůž u krku- v té chvíli se ve mně něco zlomilo. Sáhl na mě, dobře, jsem hloupá, že to dopustím, ale aby mi ohrožoval děti? Díky bohu za mateřský pud, který v ženách většinou rozsvítí pomyslnou kontrolku, která upozadí všechny pocity lásky a oddanosti k partnerovi a do popředí posune pud sebezáchovy.“ Karolína byla rozhodnutá odejít od muže s pozlátkem anděla a duší krutého tyрана. Věděla však, že to nebude jednoduché, protože byli manželé, měli společné závazky a děti. Navíc se bála reakce svého partnera, nevěděla, co od něj očekávat, jak se k celé situaci postaví. Obrátila se na azylový dům v blízkém okolí, z důvodu nedostatku financí z mateřské dovolené pro péči o dvě děti. Její žádost byla po přezkoumání schválena. Podala žádost o rozvod a zároveň kontaktovala Bílý kruh bezpečí pomáhající obětem domácího násilí. Její manžel reagoval tak, jak očekávala. Nechtěl za žádnou cenu Karolíně nic ulehčit. Rozhodl se bojovat o obě dcery, a vzhledem ke svému prestižnímu postavení ve společnosti, a vlastnění velkého majetku v souvislosti s vlastní firmou, měl velké šance. Nikdo z okolí ho totiž neznal jinak než ve světlých stránkách, a proto se Karolína setkala s nedůvěrou svého tvrzení a odsouzením všech Petrových přátel. I před soudem se její manžel choval více než slušně, byl připraven obměkčit soudkyni svým vystupováním a vyhrát svůj boj. Vzhledem k tomu, že si Karolína nenechala napsat žádné lékařské zprávy při svém zranění prokazující cizí zavinění, a když už ano,

zdůvodnila je jako následky úrazu, měl její manžel u soudu svou hru podstatně jednodušší. S přihlédnutím k věku dětí (v té době čtyřletých) spolupracoval se soudem a azylovým domem orgán sociálně-právní ochrany dětí. Orgán úzce pracoval s oběma holčičkami, snažil se pomocí co nejméně zraňujících metod zjistit jejich vztah k rodičům. Nakonec se podařilo podat podstatný důkaz pro soud v podobě výpovědí od holčiček, které se svěřily orgánu sociálně-právní ochrany dětí, že tatínek doma mamince ubližuje a Sofinka popsala incident, kdy jí tatínek držel nůž u krku, na kterém jí zůstal i jemný obtisk. Soud manžele rozvedl, a svěřil děti do péče matky. Karolína se s nimi přestěhovala do azylového domu. Potýká se s psychickými problémy, špatně usíná, budí ji noční můry, bojí se hluku, hlasů, vysokých mužů. Přesto se snaží být dobrou matkou. Na svého manžela trestní oznámení nepodala, a proč? „Víte, i přesto, co se stalo, jsem s ním zažila krásné chvíle. A díky němu mám dvě krásné, zdravé děti. Navíc se po tolika letech strachu, napětí a neustálého kontrolování, zda nedělám něco špatně, nebo jsem nezapomněla něco udělat, cítím tak duševně vyčerpaná, že další dlouhé dokazování a vyslychání už nechci. Jsem ale vděčná, že existují instituce, které pomohou ženám, aby věděly, jak se odrazit ode dna. Bílý kruh bezpečí je skvělá věc pro všechny, kterým někdo ubližuje a dotyčný se za svou situaci stydí. Je to jako přístav bezpečí. Řeknou vám, že chápou vaše chování. Nesoudí. Vyslechnou a doporučí pomoc, nikoliv nutí. A to je důležité.“

2.2 Shrnutí výzkumné části

Ve výzkumné části jsem se již podrobně věnovala následkům domácího násilí. Potřebná data jsem zjišťovala za pomoci dotazníku a dále rozhovoru s výslednými kazuistikami. Dotazník byl rozdán mezi 15 respondentů, kteří zodpověděli ochotně na každou otázku, přestože některé byly velmi citlivé a osobní. Z dotazníku jsem si poté mohla utvořit dostatečnou představu o tom, v jaké intenzitě ovlivní prožitek domácího násilí komplexní osobnost člověka.

Z výsledků jsem byla bohužel nemile překvapena, a to proto, že téměř na každém z patnácti respondentů tento prožitek zanechal následky, mnohdy i dlouhodobé či celoživotní a nikdo z těchto dotazovaných nehovořil o tom, že by žil šťastný život bez omezení v různých oblastech. Dále mne překvapilo, kolik dotazovaných má vzniklé komunikační problémy či problémy se spánkem, domnívala jsem se totiž, že tyto nepříjemné projevy nejsou tak časté a objevují se zřídka. Také odpovědi na otázku, kdo obětem domácího násilí pomáhá vypořádat se s následky, mne donutila k zamyšlení, proč skoro nikdo z dotazovaných neodpověděl odbornou pomoc, ale spíše rodinu a především partnera a sám sebe. Myslím si, že toto téma je stále poměrně přiřazováno k problémům spíše soukromým, a proto oběti často pociťují stud a strach z odsouzení okolí. Toto mé tvrzení mi částečně potvrdily i odpovědi na otázku, jaký mají respondenti názor na vnímání domácího násilí společností, kde téměř 70% odpovědělo, že sociálních služeb pro tuto cílovou skupinu je dostatek, ale povědomí o domácím násilí veřejnosti malé a neúměrné tomu, jak vážná je problematika v reálném pohledu.

Překvapující pro mě nebyly odpovědi respondentů v otázce, proč neopustili agresora dříve, nebo ihned, když jim začal ubližovat. Předpokládala jsem, že většina domácího násilí a trýzně trvá dlouhodobě právě pro přítomnost hlubokých citů k agresorovi a neustálého odpouštění jeho činů.

Z dostupných odpovědí také vyplynul fakt, že více než polovina dotazovaných zažila domácí násilí od svých rodičů, v prostředí, kde bychom se měli cítit bezpečně a společně zvládat těžké a zatěžující životní situace, nikoliv být jimi právě zde obklopeny nejvíce.

Při zpracování praktické části a komunikaci s respondenty jsem se zamýšlela především nad dvěma tématy, která mě v průběhu v souvislosti s problematikou domácího násilí zaujala. Prvním tématem je, zda se nějakým způsobem změnil vztah oběti k agresorovi po

skončení násilí, a jaký význam má časový odstup od prožitých událostí. V průběhu tvorby práce jsem dospěla k názoru, že vztah mezi obětí a agresorem je z větší části ambivalentní, protože oběť pociťuje smíšené pocity. Objevují se zde pocity zklamání, křivdy, nepochopení k danému jednání, velmi silný žal a lítost, v kombinaci s hněvem, odporem, a odtazitostí. Většina obětí prožívá hlubokou psychickou újmu z ublížení většinou blízkou osobou, zároveň se však podvědomě nedokáže od agresora odpoutat a potřebuje alespoň minimální kontakt či informaci o tom, jak agresor žije dále. Druhým tématem, nad kterým jsem se zamýšlela, byl mýtus říkající, že téměř každý, kdo si prožil domácí násilí, a viděl tento vzorec chování ve své rodině, bude později aplikovat stejné chování na vlastní děti. S tímto mýtem nemohu souhlasit, protože jsem se v praxi setkala s větším počtem mužů, kteří prožili velmi těžké dětství, a pro své děti byli skvělými otci. Dle mého názoru je tento názor přežitkem, kvůli kterému je mnoho lidí odsuzováno v oblasti vztahů a založení rodiny ještě dříve, než mohou ukázat, jací doopravdy jsou.

Data získaná z dotazníku a vyprávění dvou respondentů o svém životním příběhu setkání se s domácím násilím mi dokázala dostatečně nastínit představu o následcích domácího násilí, proto cíl tohoto výzkumu byl naplněn.

Závěr

V průběhu sbírání dat teoretické části jsem se setkala s velmi zajímavou literaturou na téma mé bakalářské práce, zejména některé publikace sociální práce s touto cílovou skupinou byly velice přínosné i pro další uplatnění v sociální sféře, kde se denně setkáváme s různými lidmi, jejichž osudy jsou mnohdy krutější, než bychom si dokázali představit. Ráda bych zmínila především pojem Attachment, o kterém jsem dosud neměla povědomí a myslím, že by každému přinesl určitý nadhled nad sebou samým, nad svým jednáním a reakcemi, které v životě aplikujeme v různých oblastech.

Při zpracovávání praktické části jsem měla možnost vyslechnout nelehké a mnohdy mrazivé osudy lidí, kteří byli zasaženi tím, že nepoznali lásku tam, kde ji běžně očekáváme. Bylo velmi zajímavé dozvědět se, jak na každého z nich toto strádání či ubližování působilo jinak, jak individuální jsou následky násilí a kolik možností dopadů se za tímto slovem dokáže ukrýt.

Po vyhodnocení dotazníku jsem se přesvědčila o tom, že toto téma se bohužel vyskytuje stále častěji, ale přesto jsou jeho následky poměrně bagatelizovány a zlehčovány. Upozornila bych především na situaci, kdy se dítě začne chovat problémově- ne vždy je vina na jeho straně, mnohdy to bývá jen reakce na věci, které prožívá a jakési tiché, ale naléhavé volání o pomoc. Dětem by měla být věnována pozornost v každém případě, přesto u problémového chování je třeba nezavírat před dítětem oči a vnímat, zda ho něco nebo spíše někdo jakýmkoliv způsobem netrápí. Stejně zranitelné mi připadaly při rozhovorech ženy, které mluvily o tom, jak se bály soudů společnosti. Myslím, že mýty o domácím násilí, například o vině ženy, která muže vyprovokuje k úderu, nejsou ještě úplně zatraceny.

Dalším překvapivým zjištěním při zpracování dotazníků pro mne byl fakt, v jakých oblastech se může domácí násilí projevit později na chování člověka. Například, že může ovlivnit komunikační schopnosti, hlasitost projevu, či může způsobit vznik řečových vad. Překvapilo mě také, kolik fobií a neadekvátních strachů provází oběti mnohdy již po celý život.

Vypracovávání kazuistik pro mě bylo autentické a musím říci, že jsem vyprávění dotyčných osob velmi citlivě vnímala. Díky ochotě dvou respondentů vyprávět svůj příběh a otevřeně promluvit do detailů o konkrétních situacích, kterými si prošli, jsem si utvořila

živý a mrazivě skutečný obraz toho, jak mohou vypadat zdánlivě fungující a pro okolí láskyplné vztahy nebo na první pohled spořádané a šťastné rodiny. Kdo se jakýmkoliv způsobem nesetkal v praxi s pojmem domácího násilí, jistě by ho ani nenapadlo, co se může za zavřenými dveřmi odehrávat za ubližující jednání.

Dle mého názoru je třeba o tomto tématu stále více a otevřeněji mluvit, ať už z důvodu získání důvěry oběti a dodání odvahy o tom, co se jí děje hovořit, nebo z důvodu podpory této cílové skupiny s vypořádáváním se následků, které si odnáší dále do svého života. Věřím, že pokud by společnost téma domácího násilí přijala v celém rozsahu za veřejné, nikoliv osobní, objevilo by se mnohem více výpovědí potencionálních obětí, které dosud o svém trápení mlčely, a došlo by k psychické úlevě velkého počtu osob poznamenaných tímto jevem.

Výsledky praktické části bych ráda využila i v pozdějším zkoumání této cílové skupiny a obecně pro další studium v oblasti psychologie a mezilidských vztahů. Doufám, že tato práce může být pro někoho přínosem, ať už po stránce pracovní odbornosti, nebo stránce lidské a osobní.

Seznam použité literatury

- BOWLBY, John. *Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-670-4.
- BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Přeložila Monika BURGER. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.
- ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol., *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.
- KOTKOVÁ, Martina a kol., *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. 1.vyd. Brno: Spondeo, o.p.s., 2014. ISBN 978-80-260-7191-4.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 9788073673680.
- MURPHY, Robert F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. 267s. ISBN 80-85850-53-2.
- POLLAK, S. D., CICCHETTI, D., HORNUNG, K., & REED A. (2000). Recognizing emotion in faces: Developmental effects of child abuse and neglect [Online]. *Developmental Psychology*, 36(5), 679-688. <http://doi.org/10.1037/0012-1649.36.5.679>
- PÖTHE, Petr. *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1996. Zde a nyní. ISBN 80-901896-5-2.
- PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.
- ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.
- ŠVEC., J. (ed.) *Příručka pro sociální integraci, Úřad vlády ČR, odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách, 2010. Dostupné na: <http://www.socialnizaclenovani.cz/co-je-socialni-vyloucení/>, /citováno dne 4.3.2018/*
- ÚLEHLOVÁ, Dagmar. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2009. ISBN 978-80-7013-502-0.
- VRTBOVSKÁ, Petra. *O ztraceném dítěti & cestě do bezpečí: attachment, poruchy attachmentu a léčení*. Tišnov: Scan, 2010. ISBN 978-80-86620-20-6.
- Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů*. Vydání: osmé. Praha: Armex Publishing, 2017. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-87451-47-2.

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*. Vydání: osmé. Praha: Armex Publishing, 2017.
Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-87451-47-2.

Seznam grafů

Obrázek 1 - Domácí násilí	48
Obrázek 2 - Kdo byl v roli agresora	49
Obrázek 3 - Formy domácího násilí	50
Obrázek 4 - Psychické následky	51
Obrázek 5 - Fyzické následky	52
Obrázek 6 - Sociální následky	53
Obrázek 7 - Komunikační bariéry	54
Obrázek 8 - Poruchy se spánkem	55
Obrázek 9 - Vztah s partnerem	56
Obrázek 10 - Vyrovnání se s následky	57
Obrázek 11 - Ovlivnění současného života	58
Obrázek 12 - Důvod zůstání u agresora	59
Obrázek 13 - Náhled společnosti na problematiku domácího násilí	60

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Tabulka transformačních kroků	45
Tabulka 2 - Domácí násilí	48
Tabulka 3 - Kdo byl v roli agresora	49
Tabulka 4 - Formy domácího násilí	50
Tabulka 5 - Psychické následky	51
Tabulka 6 - Fyzické následky	52
Tabulka 7 - Sociální následky	53
Tabulka 8 - Komunikační bariéry	54
Tabulka 9 - Poruchy se spánkem	55
Tabulka 10 - Vztah s partnerem	56
Tabulka 11 - Vyrovnání se s následky	57
Tabulka 12 - Ovlivnění současného života	58
Tabulka 13 - Důvod zůstání u agresora	59
Tabulka 14 - Náhled společnosti na problematiku domácího násilí	60

Seznam příloh

Dotazník

Dobrý den, chtěla bych Vás požádat o vyplnění mého dotazníku, jehož výsledky budou sloužit výhradně pro účely mé bakalářské práce týkající se domácího násilí v jakékoli jeho formě. Odpovědi jsou zcela anonymní. Děkuji Vám za Váš čas a ochotu spolupracovat.

Tento dotazník je vytvořen pro specifickou skupinu lidí, otázky jsou modelovány pro osoby, které se s domácím násilím setkaly, ať už jako svědek nebo přímo oběť.

1. Domácí násilí jste prožil/a

- a) V období raného dětství
- b) V dospívajícím věku cca do osmnácti let
- c) V dospělosti

2. Kdo byl v roli agresora, tedy toho, kdo Vám ubližoval?

- a) Rodič
- b) Blízký rodinný příbuzný
- c) Partner
- d) Kombinace uvedených, doplňte prosím jakých

3. Jakou formu domácího násilí jste prožil/a?

- a) Psychické násilí (nadávky, ponižování, výhrůžky, atd.)
- b) Fyzické násilí (bití, škrčení, dušení, tahání za vlasy, pálení cigaretou, omezování osobní svobody)
- c) Sociální násilí (zakazování styku s rodinou, kontrola nad všemi kontakty, sledování, atd.)
- d) Ekonomické (znenáhla přístup k penězům, hlídání příjmů a výdajů, atd.)

4. Z psychických následků označte prosím libovolný počet možností

- a) Snížené sebevědomí, ztráta sebeúcty
- b) Úzkosti, deprese
- c) Snížená schopnost zvládat stres a trauma
- d) Neadekvátní reakce při konfliktu
- e) Sebeobviňování za vše, co se Vám nebo blízkým stane
- f) Nepřiměřená reakce na změnu
- g) Nedůvěra k lidem
- h) Žádné

- i) Jiné, doplňte prosím

5. Z fyzických následků označte prosím libovolný počet možností

- a) Jizvy, zlomeniny a další poškození těla
- b) Porucha příjmu potravy
- c) Sebepoškozování či chuť ublížit si
- d) Závislosti na návykových látkách
- e) Poruchy spánku, noční můry
- f) Zdravotní indispozice vlivem dlouhodobého stresu (žaludeční potíže, vysoký krevní tlak, apod.)
- g) Jiné, doplňte prosím
- h) Žádné

6. Ze sociálních následků označte prosím libovolný počet možností

- a) Těžké navazování vztahů
- b) Pocit strachu z blízkosti druhé osoby
- c) Sociální fobie
- d) Problémy v intimní oblasti s partnerem
- e) Jiné, doplňte prosím
- f) Žádné

7. Z výzkumů ohledně domácího násilí vyplývá, že lidé s tímto prožitkem mívají komunikační bariéry různých podob. Týká se i Vás některá z následujících?

- a) Mívám problémy se zadrháváním řeči
- b) Nedokážu se projevit hlasitým, výrazným hlasem do kolektivu lidí
- c) Na mírné, nepatrné zvýšení hlasu osoby, se kterou mluvím, reaguji přehnaně (vyděšeně x neadekvátně)

8. Dalším často zmiňovaným problémem po prožití takto traumatizujícího zážitku jsou poruchy se spánkem. Pociťujete na sobě problémy s usínáním, nebo s kvalitou spánku?

- a) Ano, mívám problém s usínáním, při ulehnutí se mi začínají vybavovat prožité negativní okamžiky a nemohu usnout
- b) Ano, usnu relativně rychle, ale spánek je nekvalitní, přerušovaný, obvykle noční můrou
- c) Ano, se spánkem mám velké potíže, mívám noční děsy, úzkostné stavy, panické ataky, musím užívat medikaci
- d) Ne, spánek nijak poznamenaný nemám

9. Jaké pro Vás bylo navázání důvěrného vztahu s partnerem po prožití násilí?

- a) Velmi těžké, nedůvěřoval/a jsem, bál/a jsem se fyzického kontaktu, ustupovala dotykům, blízkost druhého pro mě byla narušením komfortní zóny
- b) Těžké, neměl/a jsem problém s fyzickým sblížením, ale po psychické stránce byla přítomna silná nedůvěra, obavy, podezřívavost
- c) Nezaznamenal/a jsem vliv prožití násilí na schopnosti navázat vztah

10. Kdo Vám pomáhá smířit se, či léčit tyto následky?

- a) Pracuji na sobě sám/sama
- b) Partner
- c) Rodina
- d) Psycholog a další odborníci

11. Myslíte si, že prožití domácího násilí ovlivňuje Váš současný život?

- a) Ano, ve většině oblastí (sebehodnocení, sociální život, apod.)
- b) Částečně ano (např. jen v jedné oblasti života)
- c) Ne, jen minimálně

12. Co bylo největším důvodem, proč jste neodešel/neodešla hned od agresora, nebo důvodem, proč jste o tom nikomu neřekl/a?

- a) Strach z jeho pomsty
- b) Snaha o záchranu vztahu/ rodiny, vidina, že vše bude v pořádku
- c) Nemožnost osamostatnit se od agresora (finanční závislost, věk, apod.)
- d) Pocit, že bez agresora nemůžu žít, chování citů k agresorovi
- e) Neustálé omlouvání agresorova chování a obviňování sebe samé/ho
- f) Jiné, doplňte prosím

13. Jaký máte názor na většinovou společnost a její nahlížení na následky domácího násilí?

- a) Myslím si, že jsou bagatelizovány, společnost se nezaobírá tím, co domácí násilí může způsobit, nijak podrobněji a detailně, měla by však být věnována větší pozornost práci s oběťmi domácího násilí-> tzn. povědomí má společnost velké, ale sociálních služeb pro oběti je málo
- b) Myslím si, že společnost příliš nechce o tomto sociálním problému v rodinách příliš hovořit, toto téma je bráno jako každého osobní věc, bez nutnosti rozebírat ji veřejně, bylo by zapotřebí rozšířit mezi společnost, že je třeba nezavírat oči-> tzn., sociálních služeb pro tuto problematiku je dost, ale povědomí společnosti malé
- c) Myslím si, že si je následky domácího násilí již většinová společnost značně vědoma a neustále se vyvíjí práce s osobami, které domácím násilím prošli-> tzn. společnost je dostatečně informovaná a sociální služby pro tuto specifickou skupinu jsou dostačující